

**ДОКУМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА БАНКА
ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ**

СТРАТЕГИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ

Утвърдена от Съвета на директорите на 12 декември, 2005 г.

Настоящият текст на документа представя превод от оригинала, съставен на английски език. Преводът е извършен от ЕБВР единствено с оглед удобството на читателя, поради което въпреки положените разумни усилия за постигането на вярност с оригинала Банката не може да гарантира и не дава уверение за такава вярност. Читателят може да се позовава на текста в превод единствено на свой риск. Банката, нейни служители или представители не поемат каквато и да било отговорност пред читателя или което и да било друго лице за неточности, грешки, пропуски, заличавания, дефекти или промени при превода, независимо от причините, нито отговорност за каквито и да било произтичащи от това вреди. В случай на несъответствие или противоречие между оригинала на английски език и настоящия превод за валиден се смята текстът на оригинала.

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ	3
1. ПОРТФЕЙЛЪТ НА БАНКАТА	6
1.1 Обзор на дейностите по последни отчетни данни	6
1.1.1 Структура на портфейла	7
1.2 Изпълнение на предходната стратегия за страната	7
1.3 Въздействие на портфейла върху прехода	8
1.3.1 Реален сектор	9
1.3.2 Инфраструктура и околна среда	9
1.3.3 Финансов сектор	10
1.4 Поуки.....	11
1.5 Привличане на съфинансиране.....	11
2. ОПЕРАТИВНА СРЕДА	12
2.1 Обща среда на реформите.....	12
2.1.1 Политическа обстановка	12
2.1.2 Присъединяване към ЕС, членство в НАТО и регионална интеграция.....	12
2.1.3 Трудови отношения	13
2.1.4 Социално положение.....	14
2.1.5 Престъпност и корупция.....	15
2.1.6 Законодателна реформа.....	16
2.1.7 Околна среда	17
2.2 Развитие на прехода и отговорът на икономиката	17
2.2.1 Макроикономически условия за дейността на Банката	17
2.2.2. Успехи и предизвикателства на прехода	19
2.3 Достъп до капитали	25
3. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ	27
3.1 Приоритети на Банката за периода на Стратегията	27
3.2 Цели по сектори	28
3.2.1 Развитие на частния сектор.....	28
3.2.2. Инфраструктура.....	28
3.2.3 Финансов сектор и МСП	30
3.3 Съфинансиране и предприєдинителни фондове.....	32
3.4 Политически диалог	32
4. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДОНОРСКАТА ОБЩНОСТ И С ОСТАНАЛИТЕ	
МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ	33
4.1 Европейски съюз.....	33
4.2 Европейска инвестиционна банка (ЕИБ).....	33
4.3 Международен валутен фонд (МВФ)	34
4.4 Световна банка.....	34
ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ПОЛИТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА.....	36
ПРИЛОЖЕНИЕ 2: ЗАКОНОДАТЕЛЕН ПРЕХОД.....	38
ПРИЛОЖЕНИЕ 3: ИЗБРАНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ	48
ПРИЛОЖЕНИЕ 4А: ОПЕРАЦИИ НА ЕБВР КЪМ ДНЕШНА ДАТА.....	49
ПРИЛОЖЕНИЕ 4В: ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА ПОРТФЕЙЛА С НАТРУПВАНЕ.....	49
ПРИЛОЖЕНИЕ 5: ТЕХНИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО (ТС) И ДВУСТРАННА ДОНОРСКА ПОДКРЕПА.....	56
ПРИЛОЖЕНИЕ 5А: ПРОЕКТИ ПО ТС	56
ПРИЛОЖЕНИЕ 5В: ФОНДОВЕ ЗА ТС И ДОНОРИ – СЪВКУПНИ АНГАЖИМЕНТИ	59
ПРИЛОЖЕНИЕ 6: ПРОГРАМИ ЗА ОЗДРАВИТЕЛЕН МЕНИДЖМЪНТ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БИЗНЕС КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ.....	60
ПРИЛОЖЕНИЕ 7: ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ПРЕХОДА И ИЗВЛЕЧЕНИ ПОУКИ.....	64
ПРИЛОЖЕНИЕ 8: ОКОЛНА СРЕДА.....	67

РЕЗЮМЕ

България продължава да отговаря на условията по чл. 1 от Споразумението за създаване на Банката. В стремежа си да достигне целта – членство в ЕС през 2007 г. - България постигна значителен напредък по време на прехода като 75% от стопанската дейност е в частни ръце, ценовата либерализация е в напреднала фаза, има свободен външнотърговски режим и смело се върви към отваряне на важни пазари като енергетиката. Инвестиционният климат става все по-привлекателен. Има пропуски в процеса на реформа обаче, а тромавото и неефективното прилагане на законовите и подзаконовите актове, приети през последните години, се отразява отрицателно на бизнес средата. Вътрешният пазар все още не е достигнал равнището на добре работещите пазарни икономики. Необходимо е преходът да продължи напред, за да укрепи икономиката и нейните институции.

През м. юни 2005 г. бяха проведени парламентарни избори и през м. август на власт дойде коалиционно правителство. Новото правителство преподтвърди членството в ЕС като основен приоритет.

Икономиката продължава да работи добре, но остава уязвима на всяко сътресение във външната среда. Жизненоважно е да се поддържа строга и прозрачна фискална политика, за да се съхрани макроикономическата стабилност и подкрепата за паричния съвет. Изключително важно е за България, в хода на подготовката за справяне с предизвикателствата на членството в ЕС и ЕПС, да подобри резултатите от реформите като повиши конкурентността на предприятията. България успя да привлече значителен приток на преки чуждестранни инвестиции благодарение на политическата воля за ограничаване ролята на държавата в икономиката и на стабилната макроикономическа рамка. На този етап от прехода обаче, страната трябва да докаже способността си да привлича преки чуждестранни инвестиции “на зелено” като създава стабилен инвестиционния климат и осигурява квалифицирана работна сила, съобразно строгата правова рамка на ЕС в областта на конкуренцията. Трябва да бъде намерен отговор на ключови предизвикателства, за да се доразвият старите успехи и да се повиши конкурентоспособността на страната:

- Нужно е допълнително да се подобри бизнес климата, за да се привлекат значителни ПЧИ, които могат чувствително да намалее с приключването на масовата приватизация. Трябва да се подобри предлагането на квалифицирана работна ръка чрез обучение и по-голяма мобилност, би могло да се въведе работа на едно гише в помощ на инвеститорите и да се положат повече усилия за гарантиране на стабилна и по-прозрачна регулаторна система.
- Много местни, средни по големина предприятия, са неподготвени за членството в ЕС и ще се изправят пред нуждата от сериозни капиталовложения на фона на несигурно финансиране.
- Необходимо е да се реструктурира държавната администрация и съдебната власт. Трябва да се положат по-целенасочени усилия за повишаване на прозрачността и отчетността, а потенциала за усвояване на средства от ЕС трябва да се доразвие.
- Необходими са значителни инвестиции в материалната инфраструктура на страната, особено в общинските услуги и регионалната пътна мрежа, за да се преодолеят тесните места в икономиката.

- Енергоемкостта остава висока. Пазарът на енергийни услуги тепърва ще се развива, независимо че някои компании внедряват мерки за енергийна ефективност. Има още какво да се върши в услугите за домакинствата.

Към 30 септември 2005 г., Банката е ангажирала общо 1,102 млн. евро за 93 проекта и е подпомогнала да се привлекат 3,976 млн. евро в България. Банката може да продължи да оказва важна подкрепа на прехода за периода на новата стратегия, като се съсредоточи върху проекти, предлагащи решения на гореспоменатите предизвикателства.

С оглед България да остане на предни позиции в процеса на преход, дейностите на Банката ще са посветени на следните оперативни задачи:

Предприятия. Банката активно ще подкрепя реструктурирането и рекапитализацията на местния частен сектор с оглед повишаване на конкурентоспособността, подготовката за излизане на Единния пазар и гарантираното спазване на регламентите на ЕС. В тази насока Банката ще разшири гамата от финансови продукти и ще увеличи дяловото участие, необезпеченото финансиране и това в местна валута, докато програмите за оздравителен мениджмънт/бизнес консултански услуги (ПОМ/БКУ) ще продължават да играят ключова роля. От решаващо значение ще бъде налагането на високи стандарти за делово поведение и опазване на околната среда. В същото време подкрепата за преките чуждестранни инвестиции, особено “на зелено”, ще продължи да бъде основен приоритет, особено по отношение на проекти, съдействащи за развитието на по-изостаналите райони или насърчаващи трансграничната търговия и регионалната интеграция.

Инфраструктура. Предвид очакваната реформа по въвеждане на фискална децентрализация, ще се създадат възможности Банката да разшири кредитирането на общините в областта на градския транспорт, твърдите отпадъци, преминаването на топлоснабдяването на търговски режим и изграждането на институционален капацитет. Освен това Банката ще се стреми да подкрепя проекти в по-малки общини чрез схемата на ЕС/ЕБВР за общинско финансиране. Във ВиК сектора ще продължи кредитирането на регионалните водоснабдителни дружества със съфинансиране по ИСПА. Що се отнася до другите инфраструктурни области, Банката ще подпомага частните инвестиции в летища, като например концесията за модернизация и експлоатация на черноморските летища в Бургас и Варна. Ще се търсят и други възможности в железопътния транспорт, пътният транспорт, където ще са необходими частни капитали за строителство на основни магистрали за подобряване на националните и международните пътни връзки.

Електроенергия и енергийна ефективност. Банката ще продължи да подкрепя енергетиката чрез съвместни инвестиции с частния сектор - както енергопроизводството, така и енергоразпределението, и утвърждаването на ролята на България като регионален енергоразпределителен център, укрепващ интеграцията в Югоизточна Европа. Предвид високата енергоемкост на българската икономика, Банката ще насърчава повишаването на показателите за енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници. Ще се поддържа тясно сътрудничество с Международния фонд за подпомагане извеждането от експлоатация на АЕЦ “Козлодуй” (Фонд “Козлодуй”), за да се осигури безвъзмездна помощ за мерки за енергетиката и енергийната ефективност. Наред с

това Банката ще продължи политическия диалог с правителството, с оглед усъвършенстване на законовите и подзаконовите разпоредби в сектора.

Капиталовите пазари все още изостават и се нуждаят от помощта на Банката, независимо че развитието на финансовия сектор в България като цяло бележи несъмнени успехи по отношение на институциите, предлаганите финансови услуги и степента на развитие на конкуренцията в сектора.

Банката ще следи всички операции в България да отговарят на екологичните й процедури и при възможност ще предвижда екологични планове за действие. В заключение, Банката ще продължава да бъде основен катализатор за привличане на съфинансиране от търговски банки и донори, и ще съгласува стратегията си с МВФ, Световна банка и ЕС за постигане на максимален ефект. Банката е доказала възможностите си да осигурява оптимален достъп до средствата от ЕС и ще съдейства на България да подготвя и изпълнява проекти в съответствие с критериите на ЕС, като подобри способността си за усвояване на тези средства.

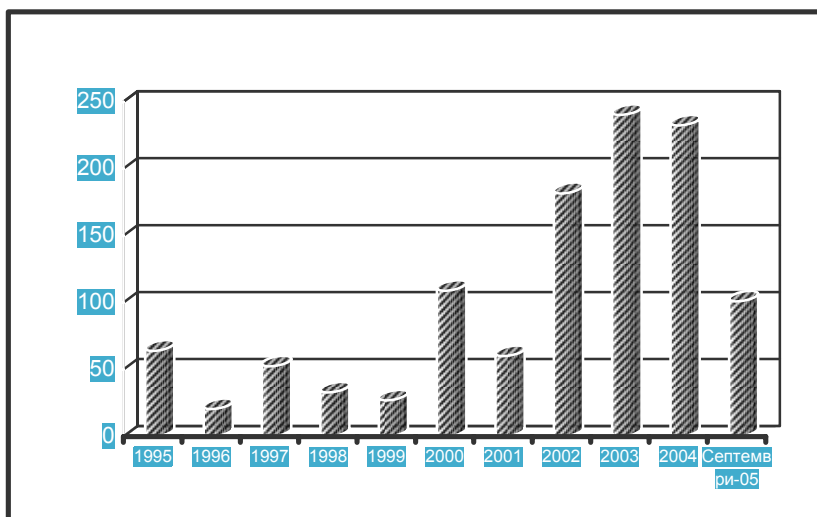
1. ПОРТФЕЙЛЪТ НА БАНКАТА

Портфейлът на Банката бележи сериозен растеж за срока на предходната стратегия с 37 нови операции, като само две от тях са в държавния сектор, но без държавни гаранции и на търговски начала. Кумулативните ангажименти на Банката за България вече превишават предела от 1 млрд. евро.

1.1 Обзор на дейностите по последни отчетни данни

Към 30 септември, Банката достигна общ бизнес обем от 1,102 млн. евро по-широк диапазон от сектори. Банката е утвърдила 93 отделни транзакции, някои от които са последващи операции със стари клиенти, което прави общо 57 инвестиции, включително разпределени средства по 21 регионални проекти и привличане на средства за България на обща стойност 3,976 млн. евро. Текущият портфейл възлиза на 586 млн. евро, от които 313 млн. евро в действащи активи. Текущото акционерно участие възлиза на 474 млн. евро.

Графика 1: Годишен обем на дейността в млн. евро годишно

Графика 2: Брой операции през последните 5 години

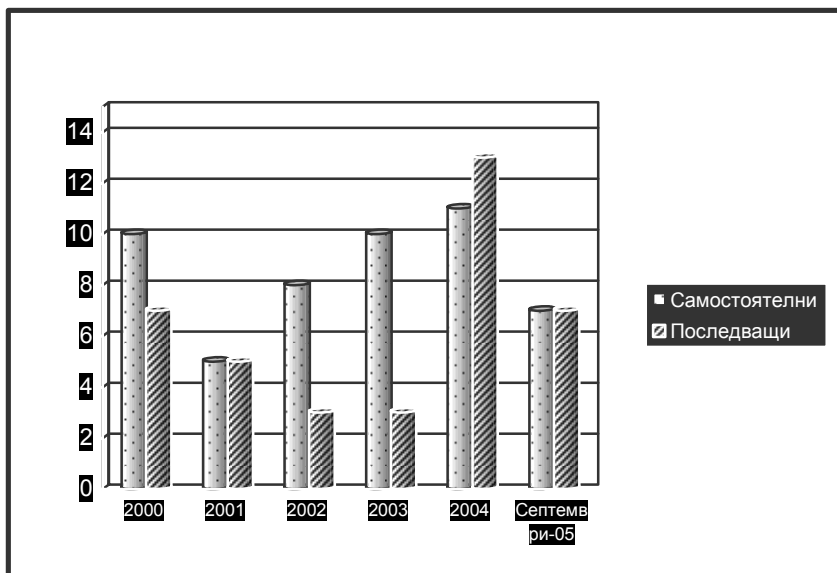

Таблица 1: Динамика на портфейла в България (2003 – 2005 г.)

Показатели	Септември 2003 г.		Септември 2005 г.	
	Сума	%	Сума	%
Проекти в държавния сектор	163	30	153	26
Проекти в частния сектор	389	70	433	74
Общо:	552	100	586	100
- в т.ч. заеми	476	86	488	83
- в т.ч. собствен капитал	76	14	98	17

Забележка: Някои проекти включват и заеми, и дялови средства. Данните са нето от изцяло погасените и отписаните задължения; сумите са в млн. евро.

1.1.1 Структура на портфейла

Разпределението на Банковия портфейл в България е многопосочно, без преобладаващ сектор. Съотношението на дълг към собствен капитал е 83:17, което бележи увеличение на съотношението собствения капитал спрямо дялови участия 86:14 през 2003 г.

В цялост, резултатите по портфейла на Банката са добри; значително е намалял дела на лоши кредити за периода на предходната стратегия от 36 млн. евро (по 5 проекта) на 2.5 млн. евро (по 2 проекта).

Въз основа на портфейла на стойност 586 млн. евро, съотношението на инвестиции в частен/държавен сектор е 74:26, като делът на частния сектор се е увеличил от 2003 г. насам, когато е бил 68:32.

На последно място, одобрени са 75 проекти за техническо сътрудничество на обща стойност 20 млн. евро (вж. Приложение 5).

1.2 Изпълнение на предходната стратегия за страната

Последната стратегия за страната, одобрена през м. октомври, 2003 г. очерта следните стратегически приоритети на Банката в България:

- Насърчаване на следприватизационните инвестиции и проектите на частния сектор „на зелено“ в промишлеността, туризма, преработката на селскостопанска продукция, природните ресурси, като основен източник за привличане на преки чуждестранни инвестиции в страната;
- Разширяване на териториалния обхват на микро-, малките и средните частни предприятия чрез внимателен подбор на допълнителни български банки-партньори и подкрепа за развитието на сектора на небанковите финансови институции, в т.ч. развитие на тристълбовата пенсионноосигурителна система, частни застрахователни пазари, лизингово и ипотечно финансиране;
- насърчаване на приватизацията и комерсиализацията на инфраструктурата чрез финансиране без държавни гаранции и публично-частни партньорства, в частност в електроенергетиката, далекосъобщенията и водния сектор;
- Запазване на ролята на основен катализатор за привличане на съфинансиране както от търговски източници, така и от донори.

След утвърждаване на последната стратегия, Банката успешно изпълнява поставените задачи и вече е осъществила 37 нови дейности в България. През последните три години инвестициите на Банката в България на практика се удвоиха, като ангажираните средства в съвкупност надхвърлиха 1 млрд. евро през 2004 г.

Освен реализирането на големи обеми, Банката разшири и асортимента като пусна нововъдения на пазара (в т.ч. финансиране в местна валута) и зае водеща позиция на пазара на синдикираните заеми.

Така например, през 2003 г. сред значимите проекти бяха рехабилитацията и екологичното преоборудване на 840 MW мощности в ТЕЦ “Марица-Изток” III (с обща стойност на проекта от 650 млн. евро), което бе първият частен проект в електроенергийния сектор в България. Банката подкрепи международния финансов пакет от различни източници на стойност 112.1 млн. евро под формата на неподчинен дълг с 15-годишен падеж. Освен това Банката допълни заема от 31 млн. евро, отпуснат на “Софийска вода” АД през 2000 г., с дялово участие от 5.3 млн. евро. “Софийска вода” е първата ВиК компания в страната, управлявана от частно дружество.

През 2004 г. например, 73 млн. евро бяха ангажирани за далекосъобщенията като част от синдикиран заем в размер на 196 млн. евро с водещата роля на ЕБВР, отпуснат на “Вива венчърс” за приватизацията на Българската телекомуникационна компания. Заем на стойност 22 млн. евро за подобряване на околната среда бе отпуснат на най-голямата ТЕЦ в България, “Марица-Изток” II, със съфинансиране по ИСПА и от търговски кредитни институции. В областта на вътрешния корпоративен сектор, пакет от дялови и дългови средства беше предоставен на “Пикадили супермаркетс”, за да може компанията (“Боляри”) да изнесе дейността си извън седалището си във Варна. През м. декември 2004 г. по първата от рода си сделка за търговия с квоти за емисии на парникови газове, съгласно Протокола от Киотор ЕБВР, от името на холандското правителство, подписа договор за изкупуване на карбонови квоти от българско предприятие за производство на хартия - “Фабрика за хартия -Стамболийски”.

Сред важните нововъдения е кредитната линия за енергийна ефективност на стойност 50 млн. евро, предназначена за корпоративния сектор, с подкрепата на безвъзмездна помощ в размер на 10 млн. евро от Фонд “Козлодуй” и 10 млн. евро по кредитна линия на ЕС/ЕБВР за МСП в селското стопанство. Наред с това Банката подписа и първата лизингова кредитна линия.

Нововъведенията през 2005 г. включваха отпускането на кредитна линия за енергийна ефективност за домакинствата на стойност 50 млн. евро, което представляваше и първата за Банката финансова опция в местна валута в страната; първата за Банката пряка инвестиция в недвижими имоти и туризма; първият минодобивен проект; и първи проект за финансиране на ВиК извън София без държавна гаранция. Струва си да се отбележи, че много от тези нови проекти се намират извън столицата, като по този начин се стимулира икономическия растеж във всички райони на страната.

1.3 Въздействие на портфейла на Банката върху прехода

Банката изигра решаваща роля в насърчаването и подпомагането на прехода на България към функционираща пазарна икономика чрез значителни инвестиции в

редица проекти, съдействащи за развитието на частния сектор в далекосъобщенията, енергетиката и енергийната ефективност, банковото дело, селското стопанство и промишлеността в цялост. Посредством тези инвестиции и избора на членове в управителните съвети в някои от компаниите-бенефициенти Банката успя да повиши качеството на дружествените управленски практики.

Банката успешно поддържа оживен и плодотворен диалог с правителството, държавните институции, различни общини, делови сдружения и неправителствени организации, по въпросите на политиката.

Банката извлече ценни поуки от тези дейности, в т.ч. по въпросите на корпоративното управление, процеса на приватизация, следприватизационните инвестиции и капацитета за усвояване на привлечени средства в държавните предприятия. Банката ще разчита на този опит, за да укрепи още повече сътрудничеството между българските власти и деловите среди с оглед подкрепата за реструктурирането и модернизацията на българската икономика, включително и развитието на сектора на МСП. От особено значение сега е необходимостта да се помогне на местните стопански субекти да се подготвят за членството в ЕС.

1.3.1 Реален сектор

Банката разполага с примери за големи успехи в реструктурирането на местни компании. Така например, инвестицията в “Солвей соди” (българският производител на сода, чийто мажоритарен собственик е “Солвей”, Белгия) даде възможност на Банката да участва в една от най-успешните приватизационни сделки и следприватизационно реструктуриране в българската икономика. Компанията дава чудесен пример за съчетаване на местен и чуждестранен управленски опит. Бяха извършени необходимите съкращения на раздутия щат, но бяха запазени и здравословните отношения с профсъюзите. Съкращенията бяха компенсирани със значително възлагане на услуги на външни изпълнители, като по този начин се изградиха устойчиви връзки с други отрасли на местната икономика. По първоначален план Банката трябваше да приключи участието си през 2002 г., но по молба на спонсора и предвид добавената стойност, привнесена от Банката, срокът на инвестицията беше продължен с още пет години.

Друг пример е “Фабриката за хартия – Стамболийски”, компания придобила производствените мощности за хартия и торби на “Целхарт”. Съвместно с Международната финансова корпорация (МФК) (сдружници във фабриката) Банката изигра решаваща роля в спасяването на компанията, след като предишният собственик изпадна в затруднение. Новото висше ръководство пое функциите си, местният управленски талант бе впрегнат в работа (пренебрегван от предишния собственик), бяха завзети нови пазари за износ и успешно бе извършено реструктуриране. В момента Банката се подготвя да се оттегли от инвестицията.

1.3.2 Инфраструктура и околна среда

Що се отнася до енергийната ефективност, в съчетание със съпътстващите усилия на Световната банка, Банката проведе широк политически диалог с властите във връзка с разработката на проект за участие на частния сектор в столичната топлофикация. Техническото изпълнение на проекта отбеляза добър напредък, но привличането на частния сектор за участие изостава. Понастоящем Банката работи по изпълнението на тези договорености по реда на проекта.

През 2004 г. Банката отпусна рамкова кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници на стойност 50 млн. евро, съвместно с 6 частни български банки, за кредитиране на частния сектор в областта на енергийната ефективност и малки проекти за възобновяеми енергийни източници, и с помощта на безвъзмездната помощ по Международния фонд за подпомагане извеждането от експлоатация на АЕЦ “Козлодуй”. В крайна сметка ще се предложи пакет от малки проекти, които в съвкупност ще повишат енергийната ефективност и ще съдействат за използване на възобновяемите енергоизточници от страна на крайните бенефициенти.

В областта на енергийната ефективност в промишленото производство, през 2003 г. Банката финансира енергиен одит на “Фабриката за хартия-Стамболийски”. Беше проведено обучение за служителите на компанията по въпросите на енергийното управление. Компанията е в процес на внедряване на предвидените мерки за енергийна ефективност. Банката оказва съдействие и в осребряването на спестените емисии на CO₂, които ще бъдат реализирани благодарение на проекта. По първия проект по линия на Холандския въглероден фонд, управляван от ЕБВР, от компанията са изкупени 600,000 тона CO₂ емисии.

1.3.3 Финансов сектор

Банката е играла основна роля в развитието на банковия сектор, съдействайки за приватизацията на дружествата и привличането на стратегически чуждестранни инвеститори. През 1997 г. Банката участва в първата банкова приватизация в страната, тази на Обединена българска банка (ОББ). Играейки активна роля в съвета на директорите на ОББ, Банката допринесе значително за нейното институционално укрепване и реструктурирането на нейния балансов отчет, благодарение на което ОББ се нареди на трето място сред банките в страната. Банката прекрати акционерното си участие в ОББ през 2004 г., но продължава да подкрепя развитието на ОББ като кредитор. Банката съдейства за навлизането на чуждестранни банки чрез дялово участие в “БНП-Дрезднер банк” (сега “БНП Париба”), участие в основаването на “Прокредит банк” и оказване на подкрепа за развитието на частните банки в страната чрез дялово участие, кредитни линии и програми за съдействие на търговията. Банката прекрати участието си в “БНП Париба” през м. септември 2004 г., но остава акционер в “Прокредит банк” и “Юнионбанк”, като по този начин продължава да подпомага институционалното развитие на банковия сектор.

Банката успешно навлиза на сектора на МСП, най-напред чрез отраслови кредитни линии, а наскоро и чрез целеви кредитни линии (по схемата за МСП на ЕС/ЕБВР). Банката бе инициатор за откриването на специални кредитни линии за енергийна ефективност, предназначени за български банки. Първата подобна схема, насочена към промишления сектор, бе първата по рода си в региона и породила оживление във финансовото посредничество и финансирането на рационалното използване на енергията. Втората схема за енергийна ефективност за домакинствата бе задействана през 2005 г. и за първи път предлага на банките финансиране в местна валута за кредитиране на домакинства с цел ограничаване на енергопотреблението и свързаните с това разходи. И двете схеми са разработени с помощта на Фонд “Козлодуй”.

Инвестицията на Банката в “Булстрад” способства за приватизацията на едно от най-големите застрахователни дружества в страната. Дружеството е също

основател на най-големия български фонд за доброволно пенсионно осигуряване („Доверие“) и е сред шестте застрахователни дружества, лицензирани да управляват задължителния стълб на новата пенсионноосигурителна система. Банката обръща все повече внимание на лизинговата дейност с помощта на продукти като кредитна линия за МСП на ЕС/ЕБВР.

1.4 Изводи

Натрупаният дотук опит позволи на Банката да направи някои общи изводи, които да й послужат при бъдещи операции:

- За да съхрани ускорението на прехода, Банката следва все повече да насочва вниманието си към новаторски, по-малки и по-рискови проекти, представяни от по-малки местни или чуждестранни организации от частния сектор или от местните органи на държавно управление, които се нуждаят от гъвкаво структурирани продукти.
- Ранното включване в инфраструктурни проекти и техническата помощ по линия на техническо сътрудничество /ТС/ за работа с държавните структури, при подготовката на проектите, ще осигури по-завършени идейни проекти и по-успешно раздържавяване на дружествата за комунални услуги.
- Управленските структури задължително трябва да предвидят адекватна система за взаимен контрол, за да осигурят надеждно дружествено управление и контрол.
- В случаите на дялово участие, още при придобиването Банката би следвало да договори със спонсориращата компания дългосрочна стратегия и финансова програма, за да се избегне отклонение от стратегическата насоченост и вероятно преждевременно оттегляне.

1.5 Привличане на съфинансиране

В допълнение към собствените си инвестиции, Банката спомогна да бъдат привлечени още 2.9 млрд. евро (3.6 млрд. щ.д.) в съвместни инвестиции за периода 1991- юни 2005 г., което се равнява на коефициент на мултипликация от 3.6¹ пъти. Общата стойност на проектите с участието на Банката е 4 млрд. евро (4.9 млрд. щ.д.).

Банката и понастоящем е в състояние да съдейства за реализацията на крупни схеми за съфинансиране от търговски банки, агенции за експортно кредитиране и институциите на ЕС, особено що се отнася до инфраструктурни проекти или в рамките на големи синдикирани операции в по-трудните сектори като енергетиката или общинската инфраструктура. Ролята на Банката за намаляването на риска и координирането на дейностите беше от решаващо значение за мобилизиране на съфинансирането по големи проекти като „Марица-Изток“ III и приватизацията на Българската телекомуникационна компания.

¹ Обща стойност на проектите върху обема на дейността с натрупване (ангажименти на ЕБВР).

2. ОПЕРАТИВНА СРЕДА

2.1 Обща среда на реформите

2.1.1 Политическа обстановка

България е конституционна парламентарна демокрация, управлявана от коалиционно правителство начело с министър-председател. Парламентът е еднокамарен с 240 места за народни представители, пряко избираеми за четиригодишен мандат. Избирателната система е пропорционална с многомандатни избирателни райони. Парламентарните избори бяха проведени на 25 юни, 2005 г. Българската социалистическа партия (БСП) се оказа най-голямата партия, следвана от Национално движение Симеон II (НДСВ) на второ място, Движението за права и свободи (ДПС), подкрепяно преимуществено, но не единствено, от българското турско малцинство. Коалиционното правителство, ръководено от председателя на БСП Сергей Станишев, бе гласувано на 16 август, 2005 г. Правителството се състои от осем министри от БСП, петима от НДСВ, трима от ДПС и един независим експерт. Новото правителство заяви ангажимента си към членство в ЕС, по-нататъшни реформи и паричния съвет.

2.1.2 Присъединяване към ЕС, членство в НАТО и регионална интеграция

През м. декември 1999 г. България получи покана да започне преговори за членството си в ЕС. Официално преговорите започнаха през месец март, 2000 г. Постигнала бърз напредък в отварянето и затварянето на главите от достиженията на европейското право, България приключи преговорите през месец юни, подписа договора за присъединяване през месец април 2005 г. и е предвидено през м. януари 2007 г. да стане държава-членка на ЕС. Преди тази дата от България се очаква да извърши реформи, особено в съдебната власт. Според ЕС, членството на България в ЕС може да бъде отложено с една година при изоставане в свързаните с членството реформи, но само при извънредни обстоятелства.

България членува в Партньорство за мир в рамките на НАТО от 1994 г. По време на срещата на високо равнище в Прага през м. ноември 2002 г., страната бе поканена да се присъедини към НАТО и стана членка през м. март 2003 г. България подкрепи военната кампания на НАТО в Сърбия през 1999 г. Тя изпрати военни части (един батальон) за водената от САЩ военна операция в Ирак, но през м. май 2005 г. Народното събрание гласува, след консултации със съюзниците, изтеглянето на военните части от Ирак преди края на годината.

България е активен участник в международните мироопазващи операции и тези за предотвратяване на кризи, сред които са мисии и действия, провеждани от ЕС, ООН и ОССЕ. Тя продължава да дава деен принос в регионалните организации в Югоизточна Европа като Пакта за стабилност за Югоизточна Европа, Процеса на срещи на министрите на отбраната (SEDM), Процеса на сътрудничество в Югоизточна Европа (SEECF), Направляващата група по сигурността в Югоизточна Европа (SEEGROUP), Инициативата за сътрудничество в Югоизточна Европа (SECI), Организацията за черноморско икономическо сътрудничество (BSEC), Централноевропейската инициатива (CEI) и е една от деветте страни, подписали Договора за енергийна общност в Югоизточна Европа. България участва в различни делови и стопански инициативи, в т.ч. инфраструктурни проекти в съседни страни. Правителството на България осъществява тристранно сътрудничество с правителствата на Гърция и Румъния,

Румъния и Турция, бивша югославска република Македония и Албания, а също така Гърция и Турция.

България поддържа приятелски и безпроблемни двустранни отношения с всички свои съседи. Активно се развиват отношенията на България със съседна Гърция, държава-членка на ЕС, като ударението се поставя на двустранното икономическо сътрудничество и регионалното, и трансграничното сътрудничество. България и Румъния са изправени пред сходни предизвикателства по пътя към членството в ЕС и осъзнават необходимостта от съживяване на двустранното сътрудничество преди присъединяването към ЕС. Редица споразумения са подписани между България и бившата югославска република Македония, в това число и споразумение за свободна търговия. Отношенията с бивша югославска република Македония се улесняват и от факта, че България беше първата страна, признала бивша югославска република Македония през 1992 г. Отношенията с Турция, с която България също е подписала споразумение за свободна търговия, са многостранни и добри. Отношенията с Държавния съюз на Сърбия и Черна гора, изострени по време на ерата на Милошевич, се развиват добре след падането на режима в Сърбия през 2000 г. Отношенията с Албания са нормални и спокойни.

2.1.3 Трудови отношения

Безработицата спадна чувствително от 13.6 % в края на 2003 г. до 10 % през второто тримесечие на 2005 г. Трайната безработица съставлява 60 % от общия брой на безработните лица (второ тримесечие на 2005 г.). Заетостта се увеличи от 42.3 % в края на 2003 г. на 45.1 % през второто тримесечие на 2005 г. Заетостта сред жените е 41 % през второто тримесечие на 2005 г., докато заетостта сред мъжете е 50 %. България е ратифицирала основните конвенции на МОТ, засягащи дискриминацията. Продължава напредъка по приемането на общата законодателна уредба за равни възможности с влизането в сила на обхванат законен акт за предотвратяване на дискриминацията през месец януари, 2004 г.

Приблизително 18.2 % от цялата работна сила членува в профсъюзни организации, като делът на членуващата в профсъюзи работна ръка намалява. Двата най-големи профсъюзи са Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) и "Подкрепа". Докладът на Европейската комисия за напредъка на България в процеса на присъединяване към ЕС за 2004 г. отбелязва постигнатия успех в уреждането на положението на организациите на работниците и работодателите по критерии, заложи в Кодекса на труда и препоръчва тристранния диалог да се задълбочи, като поставя ударението върху двустранния. През месец ноември 2003 г., Икономическия и социален съвет бе създаден като независим консултативен орган по икономическите и социалните въпроси, с участието на социалните партньори и гражданското общество.

Кодексът на труда определя минималната възраст за право на труд на 16 години, а минималната възраст за работа при вредни условия на 18 години; работодателите и Министерство на труда и социалната политика носят отговорност за спазването на тези разпоредби. В общи линии законовите разпоредби за детския труд се съблюдават в явната икономика (според Световната банка в работната сила няма малолетни лица ненавършили 14 години, по данни от 2003 г.).

2.1.4 Социално положение

През месец декември 2003 г. населението на България се изчислява на 7.8 милиона. Това е драстичен спад спрямо изчислените 8.4 милиона по време на преброяването от м. декември 1992 г. Две трети от този спад се обясняват със застаряването на населението. Освен това, социалните и икономическите трудности през последните години не благоприятстваха раждаемостта. Според някои прогнози населението може да се свие до 7 млн. или по-малко от тази цифра към 2020 г. В България обществото е урбанизирано, като малко под 70 % от населението живее в градовете към края на 2003 .

Според преброяването от 2001 г. (по време на което респондентите имаха свобода да се самоопределят етнически) етническите българи съставляват 86 % от населението, етническите турци - 9 %, а етническите роми - 4.6 %. Според редица други изследвания делът на ромите е между 6 и 7 %. Доклад на Съвета на Европа, публикуван през 2002 г. посочва цифрата 600-800,000 роми, живеещи в страната, докато официалната статистика сочи 371,000. От гледна точка на етническата принадлежност, българомохамеданите, наричани помаци (2-3 % от населението), са със славянски корен и са приели исляма, отказвайки се от православното християнство.

По мнението на независими наблюдатели турските и помашките общности са доста добре приобщени, докато ромите не са. Докладът на Държавния департамент на САЩ за състоянието на човешките права в България, публикуван на 28 февруари 2005 г., отбелязва тежката безработица и бедност сред ромите, която в съчетание с преобладаващо отрицателното отношение на етническите българи и турци към тях допринася за напрежението между ромите и останалата част от обществото. Докладът на Европейската комисия за напредъка на България в процеса на присъединяване към ЕС за 2005 г. отново отбелязва, че приобщаването на ромите остава проблемно. Докладът допълва, че новия План за действие за изпълнение на Рамковата програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество страда от липса на стратегическо виждане и необходимите за успех финансови средства. През месец февруари, 2005 г. бе приет нов План за действие с изричната цел да преодолее дискриминацията в образованието, здравеопазването и жилищното настаняване, и по този начин да реши масовия проблем с неравностойното социално положение на ромската общност в страната. През 2005 г. беше сформирана независима Комисия за защита от дискриминацията, по силата на Закона за защита срещу дискриминацията.

Според Световната банка, през 2001 г. 12.8 % от населението е живяло под линията на бедността, чувствително подобрение спрямо 36 % по данни за 1997 г. През 2001 г. "Индексът Джинни"² е 31.9 %. За периода 2002-03 г. 90 % от съответната възрастова група са записани в начално училище, а 87 % в среднообразователната система, което съставлява подобрение в нетно изражение спрямо 1990-91 г., когато това съотношение е било съответно 86 % и 63 %. Детската смъртност е намаляла от 15 на 1,000 живородени деца на 12 на 1,000 живородени деца за периода 1990-2003 г., а продължителността на живота остава на стабилните 72 години за същия период.

² "Индексът Джинни" измерва степента, до която разпределението на доходите се отклонява от напълно равноправното разпределение и е в диапазона от 0 = абсолютно равноправно, до 100 = абсолютно неравноправно.

2.1.5 Престъпност и корупция

Изглежда корупцията е по-малка пречка за бизнеса, отколкото по времето на предходната стратегия, въпреки че продължава да се споменава като проблем в някои проучвания. Изследването на ЕБВР за бизнес средата и реалния сектор (BEEPS), проведено през 2005 г. отчита по-ограниченото ѝ отрицателно влияние върху бизнеса в сравнение с 2002 г. и 1999 г. Освен това, Докладът на Европейската комисия за напредъка на България в процеса на присъединяване към ЕС за 2005 г. отбелязва спад в малката корупция в митниците, полицията и съдебната система, но споменава слабото правоприлагане в следствието и прокуратурата по дела за корупция. През изминалите две години бяха приети, изменени и допълнени различни законови и подзаконови актове с оглед сближаването на вътрешното законодателство на България с основните международни стандарти. Бе приет нов Закон за политическите партии през пролетта на 2005 г. с оглед на по-голямата прозрачност и отчетност във финансирането на партиите. България продължава да предприема мерки за борба с корупцията в рамките на Актуализиран план за действие по “Националната стратегия за противодействие на корупцията за периода 2004-2005 г.”, който включва мерки, приети през месец февруари 2005 г., за борба с корупцията във висшия ешелон и при възлагането на поръчки. Благодарение на това, законодателната уредба в България за противодействие на корупцията е приведена най-общо в съответствие със стандартите в ЕС. През месец февруари, 2004 г. Висшият съдебен съвет прие Стратегия за укрепване на административния капацитет за противодействие на измамите. През месец март, 2004 г. беше приет Етичен кодекс на съдиите, съобразен с Европейската Харта за статута на съдиите. В момента се работи по етични правила за деловите среди и предстои приемането на закон, уреждащ правилата за етично поведение на народните представители. През месец ноември, 2003 г. към Висшият съдебен съвет бе създадена Комисия за борба с корупцията, чиято задача е да формулира политиката в тази насока в съдебната система и да разглежда жалби. Приемането на Наказателно процесуалния кодекс от НС през м. октомври, 2005 г. представлява важна стъпка напред в съдебната реформа, тъй като е предпоставка за подобряване на наказателното преследване срещу организираната престъпност и корупцията.

Независимо от напредъка в редица области, тревога продължава да буди организираната престъпност, макар и ограничена в значителна степен спрямо разцветата си в средата на 90-те години. Този факт е отразен в изследването на ЕБВР от 2005 г., където относителната му тежест като препятствие пред бизнеса е паднала рязко от 2.6 през 1999 г. на 1.7 през 2005 г.³ България си сътрудничи тясно с Обединеното кралство, Испания и САЩ в борбата срещу компютърните престъпления, като в центъра на вниманието се поставят измамите свързани с фалшифицирането на евробанкноти с висок номинал, кредитни карти и документи за самоличност. През месец април, 2005 г. България ратифицира Конвенцията за киберпрестъпленията. Трафикът на хора продължава да бъде проблем за България, която е страна на произход, транзит и в по-малка степен на крайно местоназначение, съгласно последните доклади на Европейската комисия и на Бюрото за човешки права на Държавния департамент на САЩ. Законът за борба с трафика на хора, приет през месец май, 2003 г. бе допълнен през месец март, 2004 г. от Наредба за устройството и работата на Национална комисия за борба с трафика на хора, а също така и правилник за приютите за временно

³ Оценките за възпрепятстване на бизнеса варират от 0 = липса на пречки, до 4 = значителни пречки.

настаняване и центровете за закрила и грижи за жертвите. През месец септември, 2005 г. беше приет нов Закон за защита на лица, застрашени във връзка с наказателно производство, с който се осигурява правна защита на свидетелите на престъпления.

По корупционния индекс на “Прозрачност без граници” за 2005 г. България се нарежда на 55 място сред 158 страни с коефициент 4.0, което отразява мненията на деловите и академичните среди, както и констатациите от общия анализ на страната относно поведението на държавните служители. Корупционният индекс варира от 10 (крайно почтен) до 0 (много корумпиран).

2.1.6 Законодателна реформа

През последните години България в значителна степен реформира търговскоправната си нормативна уредба. Този процес бе подпомаган от последователните усилия на страната за привеждането на законодателството ѝ в съответствие с изискванията на ЕС. Благодарение на това в областта на търговското право е достигнат етап, съпоставим с международните стандарти и в частност с правото на 10-те нови държави-членки на ЕС.

Въпреки постигнатия впечатляващ напредък, в някои направления на търговското право се налага понататъшно усъвършенстване, за да бъде даден адекватен отговор на очакванията на местните и международните стопански субекти и инвеститори. Така например, законодателството в областта на капиталовите пазари е добро в общо линии, но страда от недостатъци относно саморегулирането и доставчиците на инвестиционни услуги. Нормативната уредба на фирменото и дружественото управление е относително ефективна. Законът за концесиите е сравнително издържан, но е необходима реформа за улесняване на достъпа до финансови инструменти и държавна подкрепа за участието на частния сектор. Правната уредба в областта на несъстоятелността претърпя задълбочена преработка, но все още има раздели, които се нуждаят от по-голяма яснота, а прилагането би могло да се облекчи още повече. Сравнително напредничавата рамка за обезпечителните сделки все още среща затруднения по въпроси на принудителното изпълнение. Законите в областта на далекосъобщенията в България формално са в съответствие, в разумни граници, с правните достижения на ЕС в далекосъобщенията, но някои необходими законови и подзаконови разпоредби все още са в проект, като например тези за взаимната свързаност.

Усъвършенстването на законовата и подзаконовата база в България не се съпътства от съответния напредък в реформата на съдебната власт, което е и основната слабост на вътрешно-правната система. За деловите среди и инвеститорите българските съдилища остават до голяма степен непредсказуеми, неопитни и поддаващи се на противозаконен натиск. Широко разпространено е мнението, че съдебната система е главна пречка за незачитането на правата на инвеститорите в местните съдилища. Проблемите остават, независимо от различните законови и подзаконови нормативни актове, споменати в раздел 2.1.5. Понастоящем, под силен натиск от ЕС, България е на прага да предприеме последна решителна крачка за реформиране на съдебната власт, но подробностите остават скрити. Безпристрастното и ефикасно правоприлагане в България и ефективното противодействие на корупцията в държавната администрация, и в

частност в съдебната власт, продължават да бъдат основните предизвикателства, пред които е изправена страната.

2.1.7 Околна среда

България е в процес на сближаване на екологичното си законодателство с правото на Европейската общност. Докладът на ЕС за оценка на екологичното законодателство на България (2005 г.) отбелязва напредъка постигнат от България по направление на чистотата на атмосферния въздух, шума и опазването на природата, и спазването на поетите ангажменти и изисквания с оглед прилагането на достиженията на правото на ЕС. В доклада се отбелязва необходимостта от допълнителни усилия за понататъшно подобряване на качеството на въздуха и водата, управлението на опасните вещества и химикали, приемането на законодателство за шума и генно модифицираните организми и усъвършенстване на екологичните стандарти в енергетиката, транспорта и останалата инфраструктура. Що се отнася до административния капацитет за прилагане на достиженията на правото на ЕС, местните и централните органи на властта бяха укрепени, подобрена бе междуведомствената съгласуваност, но са нужни още усилия, особено по отношение на обучението на местно равнище.

Икономическата комисия за Европа към ООН отбелязва, че качеството на атмосферния въздух се е подобрило благодарение на спада в промишленото и енергийното производство през 90-те години на миналия век, и на по-строгото съблюдаване на екологичното законодателство. България изпълнява свой Национален план за действие за периода 2000-06 г. Обезлесяването е проблем. Българските НПО като “Зелени Балкани” се опитват да решават проблема чрез проекти за опазване на био-разнообразието, възстановяване на местообитанията и усъвършенстване на политиката за опазване на природата.

2.2 Развитие на прехода и отговорът на икономиката

2.2.1 Макроикономически условия за дейността на Банката

През 2004 г. за пета поредна година българската икономика бележи изявен ръст. БВП нарасна с 5.6 % за годината като цяло, в сравнение с 4.5 % през 2003 г., и с 6.2 % през първата половина на 2005 г. спрямо предходната година. Основните двигатели са износьт (ръстът на износа се ускори през последното тримесечие на 2004 г. до 19.8 % в края на 2004 г. спрямо предходната година), както и инвестициите в основни средства (със стойности в края на 2004 г. от 12 %). Потреблението в частния сектор се успокои през 2004 г., в сравнение с 2003 г., след въвеждането на по-строг контрол върху банковото кредитиране, докато общественото потребление започна да нараства. Добрият земеделски сезон и ускореното развитие на сектора на услугите бяха основни източници на растеж в предлагането.

Към края на 2004 г. темпът на инфлацията падна до 4 % със затихването на временния натиск от увеличените акцизи, цените на хранителните стоки и енергията. Инфлацията обаче отново тръгна нагоре, поради по-високите цени на горивата и увеличението на цените на хранителните стоки след наводненията от лятото, като достигна 5.4 % спрямо предходната година през месец септември 2005 г. Възможно е правителството да срещне затруднения по достигане на заложената инфлация от 3.6 % за 2005 г., поради летните наводнения и високите цени на петрола.

Провежда се още по-твърда фискална политика. През 2004 г. консолидираният фискален бюджет отбеляза излишък (за втори път от 1998 г. насам), равняващ се на 1.3 % от БВП, според Европейската система за национални сметки (ESA95). Това бе постигнато въпреки скока на непредвидените разходи през последното тримесечие на годината. Твърде консервативните прогнози за приходите позволиха извършването на допълнителни разходи и понататъшно увеличение на фискалния резерв. Бяха заделени 340 млн. лв. над прогнозните за евентуално създаване на компания за публични инвестиции без да е необходимо да се гласува това в Народно събрание.

Този въпрос и решението за увеличаване на минималната заплата с 25 % през 2004 г., извършено на 1 януари, 2005 г., доведе до временно преустановяване изпълнението на програмата на МВФ. Законът за бюджета за 2005 г., отново основан на консервативни прогнози за приходите, предвиждаше дефицит от 0.5 % от БВП. След преговори с МВФ за подновяване на двугодишното предпазно споразумение, което изтича през 2006 г., заложената за 2005 г. цел бе променена на фискален излишък от поне 1 % от БВП. По този начин бяха отчетени по-реалистичните прогнози за приходите, съкратените капиталовложения, разходи за поддръжка и заплати, и намалените лихвени плащания след обратното изкупуване на облигациите “Брейди” през 2005 г. Наред с това правителството се съгласи да ограничи фискалните трансфери към Публичната инвестиционна компания (чието учредяване продължава да се обсъжда) от 340 млн. лв. на 220 млн. лв. През месец февруари 12-месечният бюджетен излишък достигна 2.5 %, а фискалният резерв се увеличи на 2.1 млрд. щ.д., независимо че 2005 г. бе година на избори. През месец май 2005 г. споразумението с МВФ бе възобновено. През месец август, 2005 г. 12-месечният бюджетен общ държавен излишък достигна 3 % от БВП, доста над целевия договорен с МВФ. Трябва да се има предвид, че голямо увеличение на държавните разходи е предвидено за края на 2005 г.

През месец ноември, 2004 г. Министерският съвет и БНБ подписаха споразумение относно политиката и ангажиментите вследствие въвеждането на еврото в Република България през втората половина на 2009 г. или на 1 януари, 2010 г. Това ще позволи на България да изпревари някои от страните, които се присъединиха към ЕС по време на “първата вълна” на петото разширяване.

Дефицитът по текущата сметка остана висок, около 8.5 % от БВП през 2004 г., въпреки че е по-нисък от отчетения през 2003 г. дефицит от 9.2 % от БВП. Спадът е отражение на подобрения баланс на услугите, предизвикан най-вече от по-високите приходи в туризма, и свиването на нетния дефицит по доходите. През 2005 г. обаче дефицитът по текущата сметка значително нарасна и през м. август достигна 12.1 % от БВП, на 12-месечна база. Финансирането на дефицита по текущата сметка бе облекчено в краткосрочен план от мощния приток на нетни преки чуждестранни инвестиции, които осигуриха покритие на над две-трети от външния дефицит през 2004 г. и през първите осем месеца на 2005 г., както и други входящи потоци като банковото кредитиране. Огромният приток на нетни преки чуждестранни инвестиции достигна 1.2 млрд. щ.д. през 2004 г. (данните са занижени изкуствено поради това, че продажбата на “Мобилтел”, договорена като замяна на дълг срещу собствен капитал, създаде нетни изходящи потоци на преки чуждестранни инвестиции в размер на почти 800 млн. щ.д.), допълнен от големите постъпления от приватизацията.

Икономиката задържа силните си позиции, но увеличаването на външния дефицит и на брутния външен дълг правят икономиката по-уязвима на външни влияния. Налага се още повече да се затегне фискалната дисциплина и да продължи

структурната реформа, за да бъде поет външния шок, тъй като монетарната политика следва ограниченията на паричния съвет.

2.2.2. Успехи и предизвикателства на прехода

Условията за осъществяване на стопанска дейност в България значително се подобриха в сравнение с периода по предходната стратегия. В редица области, като ценообразуването и либерализацията на търговията, стандартите са сравними с тези в напредналите пазарни икономики. Все още има място за подобрения обаче и това важи с особена сила за някои по-специфични области, като работата на съдебната власт и държавната администрация.

Устремена към целта - членство в ЕС - България постигна значителен напредък в структурната реформа. В средата на месец юни 2004 г. бяха приключени преговорите за членство в ЕС и всички глави от достиженията на правото на ЕС бяха условно затворени.

Като оставим настрана официалното признание, което се съдържа в акта на приключване на подобни преговори, напредъкът по изпълнение на изискванията за пазарна икономика бе отчетен и от Банката в хода на годишния преглед на постигнатото в процеса на реформа в страните, в които тя оперира. Таблица 2 нагледно представя напредъка на България в структурната реформа в сравнение със страните вече присъединили се към ЕС през 2004 г. и Румъния, която също като България е предвидено да се присъедини към ЕС през 2007 г.

Таблица 2: Показатели на прехода⁴ – страни-кандидатки за ЕС, 2005 г.

	Голяма приватизация	Малка приватизация	Преструктуриране на реалния сектор	Ценова либерализация	Външно-търговска и валутна система	Политика в областта на конкуренцията	Реформа в банковия сектор и либерализация на лихвите	Пазар на ценни книжа и небанкови финансови институции	Цялостна инфраструктурна реформа
БЪЛГАРИЯ	4.00	3.67	2.67	4.33	4.33	2.67	3.67	2.33	3.00
ЧЕХИЯ	4.00	4.33	3.33	4.33	4.33	3.00	4.00	3.67	3.33
ЕСТОНИЯ	4.00	4.33	3.67	4.33	4.33	2.67	4.00	3.33	3.33
УНГАРИЯ	4.00	4.33	3.67	4.33	4.33	3.00	4.00	4.00	3.67
ЛАТВИЯ	3.67	4.33	3.00	4.33	4.33	2.67	3.67	3.00	3.00
ЛИТВА	4.00	4.33	3.00	4.33	4.33	3.00	3.67	3.00	2.67
ПОЛША	3.33	4.33	3.67	4.33	4.33	3.00	3.67	3.67	3.33
РУМЪНИЯ	3.67	3.67	2.33	4.33	4.33	2.33	3.00	2.00	3.33
СЛОВАКИЯ	4.00	4.33	3.67	4.33	4.33	3.00	3.67	2.67	3.00
СЛОВЕНИЯ	3.00	4.33	3.00	4.00	4.33	2.67	3.33	2.67	3.00
Страни-кандидатки	3.77	4.20	3.20	4.30	4.33	2.80	3.67	3.03	3.17

Закъснелият старт на реформите в сравнение с другите централноевропейски страни се отрази неблагоприятно на някои от по-трудните области. Така например, България е последна сред страните-кандидатки в областта на дружественото управление и преструктурирането на реалния сектор. Въпреки че финансовото посредничество бележи ръст, то все още е на сравнително ниско равнище, а развитието на небанковия финансов сектор изостава.

⁴ Индексът варира от 1 (липса на напредък или малък напредък) до 4+ (равнище, подобно на достигнатото в напредналите икономики)

Източник: Доклад за прехода, ЕБВР, 2002 г.

Таблица 3. Статус на останалите предизвикателства на прехода по сектори, 2005 г.

БЪЛГАРИЯ	Структура	Институции	Поведение
Преработвателна промишленост	<i>Среден</i>	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>
Банково дело	<i>Незначителен</i>	<i>Нисък</i>	<i>Нисък</i>
Енергийна ефективност	<i>Висок</i>	<i>Среден</i>	<i>Висок</i>
Промисленост	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
ДИФ	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>	<i>Висок</i>
Микропредпр. и МСП	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>	<i>Нисък</i>
Природни богатства	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
Небанков фин. сектор	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
Електроенергия	<i>Среден</i>	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>
Частен дялов капитал	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
Недвижими имоти и туризъм	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
Далекосъобщения	<i>Нисък</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>
Транспорт	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>	<i>Среден</i>

Таблица 3 обобщава скорошното аналитично изследване на ЕБВР на останалите секторни предизвикателства на три различни равнища: структура, институции и поведение на пазарите. Според анализа, най-важните предизвикателства на прехода, за чието преодоляване Банката може да помогне чрез инвестиционни проекти, попадат в следните три области:

1. **Реален сектор.** Необходимо е да се повиши конкурентоспособността на местните предприятия. Според Европейската комисия, при строго спазване на наскоро приетите закони и подзаконови актове, само 10-15 % от българските предприятия биха оцелели. Наскоро бе прието и влезе в сила ново законодателство, което улеснява навлизането на пазара. То предвижда предоставянето на административни услуги на едно гише, правила за мълчаливо съгласие, ускорена процедура за лицензиране и издаване на разрешителни на нови предприятия. Необходим е повече напредък по спазването и принудителното изпълнение на търговското право. Процесът на приватизация и новите играчи на пазара спомогнаха да се усъвършенства пазарно-ориентираното корпоративно поведение, въпреки че управлението на дружествената собственост и прозрачността се нуждаят от още работа. Основен приоритет е реструктурирането и рекапитализацията на местния частен сектор в хода на подготовката за присъединяване към Единния пазар, както и гаранциите за спазване на регламентите на ЕС. Специализираните финансови продукти (като дялово

участие, необезпечено финансиране и финансиране в местна валута) за целите на преструктурирането все още не са широкодостъпни в страната. Правилата за делово поведение и опазване на околната среда се нуждаят от доусъвършенстване. Предприятията в по-изостаналите райони са най-силно засегнати от тези недостатъци.

2. **Инфраструктура.** България е изправена пред необходимостта от сериозни инвестиции в сектора на общинската и екологичната инфраструктура. През изминалите 15 години този сектор бе жертва на инвестиционна небрежност и неадекватна поддръжка. През целия преходен период правителството не намери средства в републиканския бюджет за оздравителни мерки в сектора, а съвсем доскоро децентрализацията и прехвърлянето на фискални правомощия на органите на местно самоуправление не бе сред стратегическите приоритети. В резултат на това приходите на общинските власти са скромни и зависят от трансферите на централно ниво. В същото време, налице бе нежелание за значително повишаване на цената на общинските ВиК услуги и други общински услуги, като тези в областта на твърдите отпадъци, централното отопление и градския транспорт. В съвкупност, тези фактори предопределиха ниското равнище на предоставяните услуги, неефикасната дейност, увеличаването на рисковете за околната среда, и финансовите затруднения на повечето компании за комунални услуги. Така например, във водоснабдяването около 70 % от населението няма достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води. Имуществото на водоснабдителните дружества е в лошо състояние, увеличават се загубите поради неустановени течове, които през 2003 г. достигнаха 56 % спрямо 15 % през 1980 г. Статистиката за спукани тръби (на км.) превишава показателите за добри практики в ЕС 12 пъти. Системата на “Топлофикация” спешно се нуждае от реформа. Цените за централно отопление са ниски, независимо от увеличенията през последните години, и не отразяват производствените разходи.

Наскоро правителството даде ход на фискалната реформа и децентрализацията, и поправката на подзаконовата база в сферата на общинските услуги, но са необходими изменения в Конституцията, за да могат местните органи на властта да облагат с данъци. Собствените приходи (под формата на такси и неданъчни постъпления) съставляват едва около 23 % от общите общински приходи, а баланса се разпределя от правителството на годишна база. Поради това кредитоспособността на общините е ограничена, което възпрепятства самостоятелното набиране или привличане на капитали за приоритетни инвестиции. Подготвя се нов проектозакон за дълговото финансиране, с който ще се изяснят правата на общините за заемане на капитал в разумни граници.

В заключение, през месец март 2004 г., беше утвърдена Стратегия за управление и развитие на водоснабдяването и канализацията. В стратегията се набляга на две области за институционална реформа, необходими за развитието на сектора и за насърчаване участието на частния сектор: (i) създаване на регулаторен орган във водоснабдяването и (ii) изменения и допълнения в Закона за водите, с оглед изясняване на собствеността върху активите. През месец декември 2004 г. правителството прие Закон за създаване на Национален воден регулатор. Необходимо е да се приеме подзаконовата уредба, която да определи методологията за коригиране на цените и за въвеждане на стандартите за

обслужване. Измененията и допълненията в Закона за водите целят да внесат яснота относно собствеността върху активите на регионалните водни дружества.

Съчетанието от фискална децентрализация и ефективно независимо регулиране би трябвало в значителна степен да подобри финансовата стабилност на общините и общинските комунални услуги, като създаде предпоставки за привличане на търговско финансиране, първоначално от международни финансови институции. Подобни заеми могат да се съчетаят със съфинансиране по линия на програмата ИСПА на ЕС. След доказване на стабилни приходни потоци, могат да бъдат положени основите за пазарно-ориентирано финансиране на местната инфраструктура, включително и от местни банки.

В транспортния сектор, функциите по експлоатацията на инфраструктурата и политиката в железопътния транспорт са разделени и основната дейност в железниците (инфраструктура и експлоатация) са вече разединени и обособени като отделни компании. Следващата стъпка би трябвало да доведе до отделянето на пътническите и товарните превози, с евентуално участие на частния сектор. В пътния транспорт наскоро беше отдадена на концесия главна магистрала, но без търг и след преговори с потенциалния изпълнител, като договора в момента е подложен на преразглеждане. Финансирането от международните финансови институции естествено ще зависи от провеждането на търг. Работи се по концесиите за летищата. Подобратата пътна инфраструктура би съдействала за преодоляване на тесните места в икономиката и на регионалната интеграция.

3. **Електроенергия и енергийна ефективност.** Сред предизвикателствата са а) необходимостта от инвестиции в заместващи мощности с оглед затварянето на III-ти и IV-ти реактор на АЕЦ "Козлодуй"; б) значението, което се придава на укрепването на независимостта на регулаторния орган, призван да играе важна роля в привличането на нови инвестиции в сектора; и в) укрепването на взаимните връзки между мрежите в Югоизточна Европа с оглед развитието на регионалната интеграция и утвърждаването на ролята на България като регионален енергоразпределителен център.

Енергоемкостта на българската икономика е сред най-високите в света и потенциалът за повишаване на енергийната ефективност е огромен във всеки сектор. През 2002 г., енергоемкостта в България е 9.2⁵ пъти по-висока от тази в 15-те държави-членки на ЕС и най-високата в Централна и Източна Европа. Това се дължи на факта, че в исторически план България се е придържала към политика на развитие, основана на висока енергоемкост. Комунистическият режим залагаше на развитието на тежката промишленост, която разчиташе на внос на енергоизточници от бившия СССР на благоприятни цени. Делът на промишлеността в БВП на България е по-висок от този в повечето Западни страни, а в промишлеността енергопотреблението на единица продукция в повечето случаи е по-високо, отколкото по другите компоненти на БВП. Ниските цени на енергоизточниците в миналото също са допринесли за високата енергоемкост.

⁵ Данни на Международната енергийна агенция, 2002 г., mtoe/ 95 щ.д. БВП, стойностите за БВП не са коригирани за PPP.

Подобряването на енергийната ефективност е ключов елемент в енергийната политика на страната в хода на подготовката на България за членство в ЕС. Страната е ратифицирала Протокола от Киото и понастоящем е в процес на изграждане на институционален капацитет за енергийна ефективност. Приет е Закон за енергийната ефективност. Цените на електроенергията бяха повишени и потребителите на електроенергия откликват положително на ценовите стимули. Въведени са тарифи за финансиране за насърчаване използването на възобновяеми енергоизточници и няколко пилотни проекти за съвместно изпълнение са в ход в момента. Цените на електроенергията и природния газ са либерализирани и са сравними с тези в ЕС, но цените на топлинната енергия все още се субсидират (макар, че субсидията поетапно се премахва). Независимо от спада в енергоемкостта в България през последните години и предприетите законодателни стъпки в тази посока в страната, предстои още много работа. Преодоляването на оставащите ценови изкривявания в енергийния сектор, особено в цените на електроенергията за домакинствата и топлоенергията, тепърва ще се решава. Следователно, привеждането в съответствие с изискванията, в съчетание с повишаването на енергийната ефективност и енергоспестяването, и изключително важното налагане на възобновяеми енергоизточници, ще се превърне в основна задача в енергийния сектор през идните няколко години.

По отношение на предлагането в енергетиката, България е силно зависима от ядрената енергетика (25.5 % от всички доставки на първична енергия). АЕЦ “Козлодуй” е най-важният производител на електроенергия в България, а ЕС настоява за затварянето на четири от реакторите до 2006 г., превръщайки това в един от спорните въпроси на преговорите по присъединяването. Растящото търсене на електроенергия и затварянето на III-ти и IV-ти реактор на АЕЦ “Козлодуй” може да се обезпечи от съчетание на енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници, по-голямо натоварване на обновените V-ти и VI-ти реактори и комплексна програма за оздравяване на съществуващите мощности, и изграждане на нови електроцентрали. Делът на твърдите горива като въглища (36.3 %) и нефт (21.1 %), които са големи замърсители, в общия обем доставяна първична енергия също е висок. В този смисъл, структурата на енергийните доставки към момента представлява още едно предизвикателство с оглед на енергийната ефективност – популяризиране на възобновяемите източници на енергия. В момента възобновяемите източници на енергия не са широко разпространени в България: делът на възобновяемите енергийни източници в общия обем доставяна първична енергия през 2002 г. е 4.4 %. Пазарът на енергийни услуги тепърва ще се развива, въпреки че някои компании вече внедряват мерки за енергийна ефективност.

България е изправена пред предизвикателствата на прехода, които могат да бъдат преодоляни с помощта на инвестиции от Банката в други отрасли, макар и в по-ограничени мащаби. Тези сектора са както следва:

1. **Недвижими имоти и туризъм:** Земята се търгува напълно свободно на вътрешния пазар, като към днешна дата действат ограничения по

отношение на чуждите граждани, които ще отпаднат за гражданите на ЕС към датата на присъединяване към ЕС. Секторът се развива бързо и в страната се появяват както частни предприемачи, така и институционални инвеститори в недвижима собственост, които са съсредоточени преимуществено в столицата, по крайбрежието и в планинските райони. Преструктурирането в туризма постигна напредък и на пазара навлязоха някои нови солидни инвеститори от чужбина с добро име.

2. **Природни богатства.** Рудодобива в областта на повечето цветни метали бе успешно приватизиран и работи на търговски начала, често собственост на чуждестранни фирми. Реформата на тарифите върви добре и тарифите днес са почти на база възстановими разходи. Законодателството за минодобива е съобразено с международните стандарти. Корпоративното управление вече е добро. Приходните потоци са ясно обособени и изцяло съвместими с държавния бюджет; данъчното облагане и законодателството са прозрачни и се прилагат равноправно.
3. **Частно дялово участие.** Секторът на частния дялов капитал остава ограничен, независимо че напоследък страната привлече интереса на регионалните дялови фондове. Броят на транзакциите обаче остава ограничен и изостава спрямо новоприетите държави-членки на ЕС. Необходимо е да се съживи деловата активност на дяловите фондове, в това число и по предлагане на по-широка гама финансови инструменти, за да се засили присъствието на сектора и ролята му като източник на финансови средства за местните предприятия.
4. **Небанкови финансови институции.** Законодателната уредба на пазарите за ценни книжа и подзаконовите актове не са приведени в пълно съответствие с нормативите на Международната организация на комисиите за ценни книжа (IOSCO), но регулаторният орган е независим в дейността си. Законовите и подзаконовите нормативни актове в застрахователната област са усъвършенствани и са приведени в съответствие със стандартите на Асоциацията на застрахователните надзорни институции (IAIS). През 2003 г., регулаторните органи за пазарите на ценни и книжа и застраховане бяха обединени в един регулаторен орган. Пазарът на ценни книжа непрекъснато се разраства по размер, благодарение на раздържавяването, осъществявано чрез фондовата борса, а търгуваните обеми спрямо пазарната капитализация също бележат ръст. Насищането на застрахователния пазар също е незначително, сравнено с повечето държави-членки на ЕС от Централна и Източна Европа. Съществуват както задължителни, така и доброволни пенсионноосигурителни фондове под частно управление. Секторът на лизинга бележи растеж спрямо ниските изходни равнища.
5. **Преработка на селскостопанска продукция:** Цените са освободени. В известна степен се запазва протекционисткия режим по вноса, особено в преработвателната промишленост като тютюнопреработката, производството на изкуствени торове и пилешко месо. Бе извършено възстановяване на собствеността върху земеделските земи и повечето земи вече са нотариално актувани. Приключи раздържавяването на държавните и кооперативните стопанства, но изграждането на ефикасно работещи частни земеделски стопанства остава голям нерешен проблем, поради раздробяването на земята и липсата на оживен пазар на земя. Сред предизвикателствата могат да бъдат споменати приключването на раздържавяването на големите държавни предприятия (като

“Булгартабак”) и подобряването на пазарната инфраструктура. Достъпът до привлечени средства за селското стопанство все още е ограничен. Необходимо е понататъшно усъвършенстване на системата за складови записи. Повечето земеделски стопанства задоволяват нуждата от оборотен капитал със собствени средства. Обемите на отпуснатите банкови кредити за преработката на селскостопанска продукция бавно растат. Наскоро в България бе отпусната кредитна линия на ЕС за МСП.

6. **Далекосъобщения.** Наскоро беше приватизиран господстващия оператор на стационарни линии, след дългогодишни правни спорове. Налице е независим регулаторен орган и тарифите се преизчисляват. На мобилния сегмент от пазара се появи конкуренция.
7. **Банково дело.** Почти завърши приватизацията на банковия сектор и повечето активи вече са в ръцете на чуждестранни институции. Конкуренцията в сектора е остра и непрекъснато се разширява диапазона на предлаганите финансови услуги. Властите получиха признание за утвърждаването на стабилна нормативна база и ефективното ѝ прилагане. Понастоящем реформата е съсредоточена върху постигане на по-голяма ефективност в спазването на режима за банковата несъстоятелност и стабилността на акционерната структурата на банките. Растящата ликвидност и конкуренцията в сектора са сред основните определящи фактори за разцвета на кредитирането напоследък. Вътрешното кредитиране за частния сектор се увеличи с 49 % през 2003 г. и с 58 % през 2004 г., но това все още съставлява едва 37 % от БВП, сравнено със средните стойности от 130 % от БВП в “старите” държави-членки на ЕС. В отговор на бързите темпове на растеж на кредитирането, Българската народна банка затегна изискванията за резерва и засили банковия надзор, и когато тези мерки се оказаха до голяма степен безрезултатни, въведе тавани на ръста на междубанковото кредитиране, целящи през 2005 г. да намалят почти наполовина съвкупния кредитен ръст от 2004 г.
8. **МСП и микропредприятия.** Деловата среда за МСП непрекъснато се подобрява, независимо от недостатъците. През месец декември 2003 г. влезе в сила закон за опростяване на лицензионния режим и ограничаване на намесата на държавата в работата на предприятията. Започването на стопанска дейност вече не е така трудоемко: нужни са около 10 различни процедури, средно 32 дни и над 10 % от общия национален доход за регистриране на фирма. Данъчните процедури се възприемат от МСП и микропредприятията като прекалено усложнени и непоследователни. Съществува кредитен регистър, но той предлага информация само за 1.3 % от населението. Законодателството в областта на обезпеченията и фалитите благоприятства кредитирането на МСП и микропредприятията. Разноските по вписване на обезпечение са ниски. Търговските банки и НПО предоставят финансиране на конкурентна основа за различни сегменти от сектора на МСП и микропредприятията. От края на 2001 г. банка за микрофинансиране отпуска средства на микро- и малки предприятия.

2.3 Достъп до капитали

През месец юли, 1994 г. България емитира три вида облигации “Брейди” на стойност 5.16 млрд. щ. д., гарантирани от Министерство на финансите на САЩ,

за реструктуриране на дълг от 8.1 млрд. щ. д. към Лондонския клуб на търговските кредитори. След като изкупи през месец юли 2004 г. дисконтирани облигации "Брейди" на стойност около 679 млн. щ.д., чийто падеж беше през 2024 г., в края на месец януари, 2005 г. правителството извърши още една сделка по обратно изкупуване на непогасени лихвени плащания на стойност 938 млн. щ.д., преди падежа им през 2011 г. България извърши замяна на последните непогасени облигации "Брейди" на стойност 607.64 млн. щ.д. в края на месец юли 2005 г., като намали brutния държавен дълг и държавно-гарантиран дълг на 27.8 %, и съотношението на brutния външен дълг спрямо БВП на 24.7 %. Тези операции бяха обезпечени със средства от големия фискален резерв.

Добрите макроикономически показатели и облекченото дългово бреме отвоюваха на България неколккратно повишаване на инвестиционния рейтинг от страна на основните агенции, от едно В през 2000 г. до рейтинг по "Фич" и по "Стандард и пуърс" през 2004 г. (Рейтингът на "Фич" бе повишен през месец август 2005 г. на ВВВ с положителни изгледи в бъдеще, а рейтингът на "Стандард и пуърс" бе актуализиран на ВВВ през месец октомври, 2005 г.). Единствената агенция, която все още не е дала инвестиционен рейтинг на България е "Муудис".

Предвид намаляващата, но все още значителна държавна задлъжнялост, основният източник на външно финансиране продължават да бъдат преките чуждестранни инвестиции и официалните фондове (Световна банка, МВФ и предприєдинителните фондове на ЕС). Преките чуждестранни инвестиции покриват около 68 % от текущия дефицит през 2004 г. Наред с преките чуждестранни инвестиции подкрепа за платежния баланс осигуряват други международни финансови институции и фондовете на ЕС.

Ограничен остава достъпът на частния сектор до средносрочно и дългосрочно финансиране в абсолютно изражение, въпреки че бързо се съживява поради здравословната конкуренция между банките, а лизингът процъфтява. От друга страна, местният капиталов пазар е на ранен етап от развитието си. Много вероятно е външните емисии като наскоро емитираните корпоративни Еврооблигации да се окажат надежден източник на финансиране за корпоративните субекти.

Независимо от големия брой търгувани на борсата компании, общата капитализация на фондовия пазар възлизаше на около 5.2 % от БВП към месец май, 2005 г., при нисък оборот. През 2004 г. чрез системата за централизиран аукцион бяха продадени държавни акции в размер на 59 млн. лв. (29.5 млн. евро). Чрез неприсъствения аукцион бяха продадени остатъчни дялове на 247 компании на обща стойност 44 млн. лв. (22 млн. евро). През 2004 г. чрез публично предлагане на българската фондова борса бяха регистрирани 50 публично търгувани компании. Обемите на касовите транзакции скочиха с 568 % спрямо 2003 г. Малко е вероятно обаче фондовата борса да заиграе решаваща роля в привличането на ново корпоративно финансиране в скоро време. По-вероятно е през идните две години корпоративните облигации да изиграят по-важна роля, отколкото първичното публично предлагане.

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ

3.1 Приоритети на Банката за периода на Стратегията

Въз основа на анализа на текущите предизвикателства на прехода в България, Банката определя три основни приоритети за предстоящия период.

1. Банката ще съдейства за реструктурирането и рекапитализацията на местния частен сектор с оглед подготовката за влизане в Единния пазар и привеждането в съответствие с регламентите на ЕС. В частност, ще бъдат положени усилия за инвестиране в производствения сектор, като се обърне специално внимание на компаниите, основани на знания и с експортна ориентация, за да се отговори на предизвикателствата по повишаване на конкурентоспособността на предприятията. По отношение на продуктите, Банката ще предлага повече дялови средства, финансиране без обезпечения и в местна валута. ПОМ/БКУ ще имат решаваща роля в усилията за подобряване на резултатите от дейността на местните предприятия и в изграждането на силно управление. Банката ще продължава да подкрепя преките чуждестранни инвестиции, особено “на зелено”. Чуждестранните инвеститори биват привлечани от средното равнище на надниците от долар на час и ниските данъчни ставки. Българската промишленост вече успешно изнася за съседни страни и в ЕС като цяло (през 2004 г. износьт за ЕС съставлява 58 % от съвкупния износ).
2. Банката ще разгледа възможностите за пряко кредитиране на общините за градски транспорт, централно отопление и сделки с твърдите отпадъци на търговска основа. Банката ще се стреми да подпомага проекти в по-малките общини чрез схемата за финансиране на общините. Във водоснабдяването и канализацията ще продължават да се отпускат заеми на регионалните водни дружества, със съфинансиране от ИСПА. В други сфери на инфраструктурата Банката ще оказва подкрепа на вложенията на частния сектор в транспортна инфраструктура и по-специално финансова подкрепа на концесията за модернизация и експлоатация на черноморските летища в Бургас и Варна. Ще се търсят и други възможности както в железопътния транспорт (вече реструктуриран, с обособени фирми за експлоатация и инфраструктура), така и в пътната инфраструктура, което също е важно предвид стремежа за ускоряване на регионалната интеграция в Югоизточна Европа. В цялост, Банката ще се стреми да улесни достъпа до наличните средства от ЕС.
3. Банката ще продължи да съдейства за развитието на енергийния сектор, в частност електропроизводството и електроразпределението, където вече е постигнат значителен напредък. Ролята на България като енергиен център на региона е от значение за понататъшната интеграция и подобряването на регионалната свързаност. Предвид високата енергоемкост на икономиката на България, Банката настойчиво ще работи за по-добри резултати в енергийната ефективност и възобновяемите енергоизточници. Ще се поддържа тясно сътрудничество с донорската общност, ангажирана с Международния фонд за подпомагане извеждането от експлоатация на АЕЦ “Козлодуй”, създаден към Банката с цел осигуряване на безвъзмездна помощ за затварянето на III-ти и IV-ти блок, и за мерки за енергия и енергийна ефективност. Наред с това, Банката ще продължи политическия диалог с властите за усъвършенстване на законовата и подзаконовата нормативна уредба в този сектор.

3.2 Цели по сектори

3.2.1 Развитие на частния сектор

Реален сектор. Докато продължава да подкрепя преките чуждестранни инвестиции, Банката ще насочи вниманието си към инвестиции в местни производствени предприятия, като придава тежест на високотехнологични и експортно-ориентирани компании. Залагайки на основните цели на ПОМ/БКУ, ЕБВР дейно ще подкрепя реструктурирането на местни компании с оглед по-голямата им конкурентоспособност, съответствие със стандартите на ЕС и способност да се справят с равнището на конкуренцията на единния пазар. Банката ще помогне на българските компании да подобрят прозрачността чрез изисквания за финансов одит, прозрачни търгове, етично поведение и екологични стандарти. Банката ще разшири гамата си от финансови продукти съобразно нуждите на местните предприятия, като добави финансиране в местна валута към вече използваните дялови инструменти.

Най-общо, в корпоративния сектор Банката ще продължи да подпомага приватизацията и реструктурирането на държавното имущество (т.е. нефт и газ), предвид членството в ЕС. Банката ще продължи да насърчава по-широкото регионално сътрудничество (напр. нефтопроводи или газопроводи, преминаващи през България, включително и от Черно море) и ще съдейства за модернизиране на действащи проекти с оглед преодоляване на затруднения, осигуряване на конкурентен достъп до пазари и разработване на нови законодателни мерки, и концесионни режими в дългосрочен план.

3.2.2. Инфраструктура

Инфраструктура. Въз основа на опита от отпуснатите заеми на Софийска община, през изтеклата година и половина Банката посвети усилията си на разработването на общински инфраструктурни заеми за други градове. Предвид това и на фона на значимия политически диалог, Банката възнамерява да отпусне заем в размер до 60 млн. евро по кредитна линия за проекти във водоснабдяването и отпадни води. Предвижда се, по кредитната линия, да бъдат отпуснати до шест заема за шест отделни регионални водни дружества без държавна гаранция. Линията е проектирана в помощ на правителството с оглед изпълнението на Националната стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията, като се отчита променящата се законова и подзаконова уредба в сектора. Засега регионалните водни дружества са собственост или се контролират (минимум до 51 %) от централната власт чрез Министерството на регионалното развитие и благоустройството. Регионалните водни компании, обслужващи общините Бургас (договорът е подписан на 08.06.05 г.) и Русе са избрани за първите два проекта, които ще бъдат последвани от община Стара Загора. Финансовата схема цели да подобри търговските и оперативните резултати на всяко от водните дружества и да задоволи нуждата от спешни капиталовложения. Предлага се всеки заем, отпуснат от ЕБВР, да се съфинансира от Европейския съюз по линия на предприеждинителната програма ИСПА.

Предвид предстоящото въвеждане на предложената фискална децентрализация, Банката ще обмисли възможността за пряко кредитиране на общините (или на обществени комунални компании с общински гаранции) за целите на градския транспорт и сделките за твърдите отпадъци, структурирани на пазарен принцип. Дружествата на “Топлофикация” са обект на стратегията за раздържавяване чрез

публични търгове, която набра скорост през 2005 г., поради което Банката ще разглежда предложения от приватизирани топлофикационни дружества, стига да разполагат с добър бизнес план, съобразен с принципа за доставка на топлинна енергия с най-ниска себестойност. Спонсорите трябва да отговарят на изискванията на Банката за почтеност и технически и пазарни познания.

Банката ще продължи да оказва подкрепа на столична община по отношение на концесията със “Софийска вода” и проекти за градския транспорт. Нуждите от инвестиции във водния сектор в София са все още значителни, особено в областта на пречиствателните станции за отпадъчни води. Обсъжда се допълнително финансиране, съвместно с Програма ИСПА на ЕС. Понататъшната реформа в градския транспорт, включително и по въпросите на паркингите, би улеснила отпускането на заеми от ЕБВР на съответните общински дружества или на частни концесионери за целите на нови инфраструктурни инвестиции.

В други сфери на инфраструктурата, Банката ще оказва подкрепа на вложенията на частния сектор в транспортната инфраструктура и по-специално финансова подкрепа на концесията за модернизация и експлоатация на черноморските летища в Бургас и Варна. Ще се търсят и други възможности както в железопътния транспорт (вече реструктуриран, с обособени фирми за експлоатация и инфраструктура), така и в пътната инфраструктура, което е необходимо за подобряване на регионалната свързаност.

Електроенергия и енергийна ефективност. Банката ще играе водеща роля в във финансирането на приватизацията на действащи електропроизводствени мощности и строителството на нови такива, и съвместно с Програма ИСПА на ЕС ще подпомага рехабилитацията на съществуващите енергийни мощности с оглед привеждането им в съответствие с условията за емисии по Серния протокол на достиженията на правото на ЕС. Банката ще бъде значим източник на финансиране за втория мащабен проект за независими електроенергийни мощности – “Марица-Изток” I, с общи капиталовложения в размер на 980 млн. евро (1.13 млрд. щ.д.), с което ще се гарантира окончателното затваряне на III-ти и IV-ти блок на АЕЦ “Козлодуй” съгласно Споразумението за ядрена безопасност. Банката подпомогна българското правителство в раздържавяването на електроразпределителните дружества със значителна по размер програма за техническо сътрудничество и очаква да играе съществена роля във финансирането на модернизацията на приватизираните дружества. Наред с това Банката възнамерява да съдейства на правителството в избора на подходяща стратегия за изграждане на газопреносни мрежи за ниско налягане в страната.

Банката ще продължи да разработва механизми за осигуряване на финансови средства за по-добра енергийна ефективност в различни сектори. В промишлеността, където се осъществява 44 % от общото крайно енергопотребление, Банката ще насърчава всички свои клиенти да отчитат възможностите за постигане на енергийна ефективност по всеки проект, предложен на Банката. По линия на техническото сътрудничество ще бъдат предвидени средства за енергийни одити и обучение за енергийно управление, като по целесъобразност Банката ще помисли за предоставяне на допълнителни средства за проекти за енергийна ефективност. Банката ще продължи и съвместната работа с местни финансови институции за въвеждане на механизми за финансиране на по-малки проекти за енергийна ефективност и/или възобновяеми енергийни източници.

В сектора за МСП, предвид успеха на рамковата кредитна линия за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници, отпусната съвместно с български частни банки през 2004 г., Банката вероятно ще потърси разширяване на обхвата на линията чрез допълнителен компонент за безвъзмездна помощ от Фонд „Козлодуй“.

В жилищния сектор Банката отпусна кредитна линия в размер на 50 млн. евро, насочена към физическите лица. Кредитната линия е предвидена за термоизолация на частни жилища и за по-ефикасни решения за отопление на помещения. Енергопотреблението в домакинствата съставлява 21 % от общото крайно енергопотребление в България. 70 % от енергопотреблението в дома се използва за отопление на помещения. Жилищният сграден фонд страда от лоша изолация и преразход на електроенергия. В съчетание с растящите цени на енергията, това е сериозна предпоставка за внедряване на мерки за енергийна ефективност в жилищния сектор.

Банката ще полага усилия за създаване на възможности за учредяване на нови компании за енергийни услуги и за финансиране на разширяването на действащите компании за енергийни услуги на българския пазар. Компаниите за енергийни услуги оказват значително въздействие върху прехода като лост на частния сектор за енергоспестяване, но в България тяхната дейност засега е скромна.

Банката ще се стреми да улесни осребряването от страна на своите клиенти на спестените въглеродни емисии, в т.ч. чрез изкупуване на въглеродни квоти от клиенти по линия на Въглеродния фонд на Холандия/ЕБВР. С оглед по-лесното търгуване на въглеродни квоти, Банката ще съдейства на клиентите да установяват възможностите и да подготвят самите операции за продажба на въглеродни кредити.

По целесъобразност ще бъдат привлечани и безвъзмездни средства (напр. от Фонд „Козлодуй“) за съфинансиране на проектите на Банката. Накрая, Банката ще поддържа политическия диалог с държавните органи за усъвършенстването на нормативната уредба на сектора.

3.2.3 Финансов сектор и МСП

Банков сектор. Основните оперативни цели на Банката ще са както следва:

- *Понататъшно развитие на първичния банков пазар и пускане на нови продукти.* Целта на Банката е да доразвие съществуващата схема ЕС/ЕБВР/МСП и да съсредоточи вниманието върху въвеждането на ипотечни жилищни кредитни линии за нови банки-партньори, отговарящи на условията. Тези кредитни линии ще гарантират единни стандарти за документите по ипотечните кредити и обезпечителните сделки, което би улеснило рефинансирането на ипотечните вземания на вторичния пазар. Освен това Банката ще се стреми да разширява обхвата на кредитна линия за енергийна ефективност за домакинствата и кредитна линия за малки общини. Пускането в действие на първата кредитна линия всъщност е първата такава целева линия с подобен предмет на дейност, като банките за първи път имат възможност да изберат финансиране в местна валута. Сделки в местна валута ще се осъществяват и по други предлагани услуги, след консултации с Министерството на финансите и Българската народна банка.

- *Подкрепа за развитието на вторичния пазар.* Банката ще поощрява банките да ползват капиталовите пазари с цел рефинансиране на ипотечните вземания посредством емитирането на ипотечни облигации, или създаването на инвестиционни дружества със специална цел именно с такъв предмет на дейност. Това би осигурило достъп до дългосрочно финансиране за банките с по-разнообразна група от кредитори.
- *Окръпняване.* Банката ще се стреми да съдейства за окръпняването на сектора чрез участие в сливания или вливания на по-малки български банки, вероятно при наличието на вече извършена дялова инвестиция на Банката.

МСП и микропредприятия. Предвид острата конкуренция в предоставянето на търговско финансиране за МСП в градските райони, Банката ще посвети усилията си на схемата ЕС/ЕБВР за МСП и предвидената в нея възможност за финансиране на селското стопанство. Подкрепата за осигуряване на финансови средства за лизинг в сектора ще следва напредъка в извършваната реформа на регулирането и надзора на лизинговите дружества.

Дялови инвестиционни фондове. Пазарът на частните дялови инвестиции на Балканите се разраства бързо, макар и от ниска база. Досега частните дялови инвестиции в България бяха подкрепяни предимно от регионални фондове, които са или (i) насочени към новите държави-членки на ЕС, с право да инвестират в балканските страни, в частност в Румъния и България; (ii) регионални фондове насочени към Югоизточна Европа в общ смисъл, (понякога приобщавайки Украйна и Турция); или (iii) фондове от Югоизточна Европа с ограничен обseg на дейност в региона (напр. само България Румъния). Банката настойчиво ще търси възможности да допринася за понататъшното развитие на сектора на частните дялови инвестиционни фондове в България.

Небанков финансов сектор. Банката ще насочи усилията си към постигането на следните ключови цели:

- **Застрахователно дело и пенсионно осигуряване.** Банката ще се стреми да подкрепя навлизането на стратегически чуждестранни инвеститори, което ще доразвие сектора. Банката ще поддържа и политическия си диалог с регулиращия орган в сектора.
- **Лизинг.** В допълнение към работата по кредитната линия ЕС/ЕБВР за МСП, ще бъдат обмислени и възможности за дялово участие в стабилни лизингови компании.
- **Капиталови пазари.** Банката ще насърчава търговските банки-партньори в емитирането на ипотечни облигации, като евентуално изкупува части от такива емисии. Банката ще разглежда и възможностите за оказване на подкрепа при създаването на дружества със специална цел за гарантиране на вземанията съгласно новоприетото законодателство.

3.3 Съфинансиране и предприсъединителни фондове

Банката ще продължи да играе ролята на основен катализатор за мобилизирането на съфинансиране, както търговско, така и безвъзмездно. Някои от най-крупните сделки, за които има проектна готовност, като “Марица-Изток” I с капиталовложения в размер на 980 млн. щ.д., вече са структурирани по начин, предвиждащ синдикирането на ангажиментите с чуждестранни и местни банки, а също така и на агенции за експортно кредитиране. Такива синдикирани схеми ще бъдат активно разработвани и в бъдеще, както и възможностите за съфинансиране с други международни финансови институции и с програмите на ЕС за реализиране в частност на екологичните и социалните компоненти на проектите, подобно на “Марица-Изток” II, схемата за проекти във ВиК, където вече е в ход тясното сътрудничество с ИСПА. Банката е доказала способността си да бъде основен фактор на успеха в преодоляването на капацитетните ограничения и обезпечаването на своевременно и надлежно усвояване на средствата от ЕС.

3.4 Политически диалог

Според ЕБВР, намесата на правителството е необходима в следните области, за да може икономиката да се възползва от придобивките на дългогодишната структурна реформа и разумната икономическа политика. Чрез провеждане на засилен диалог по политиката, Банката цели да насърчи правителствени действия в следните области.

- **Административният капацитет за ефективно усвояване на средства от ЕС се нуждае от усъвършенстване.** Към момента едва 20% от предоставените по ИСПА средства се усвояват (независимо от увеличаването на този показател). Има тесни места във възлагането на поръчки, свързани с неизбежно по-голямата сложност на кандидатстващите проекти в България, отколкото в новоприсъединилите се към ЕС държави. (Това се дължи на сравнително по-ниската степен на развитие на инфраструктурата в България). От друга страна, държавната администрация все още не е готова да работи по ефективен начин с частния сектор. Някои от другите препятствия са свързани с дублирането на отговорностите на различни органи в дадена област (така например по проектите за летищата отговарят три министерства).
- **Подзаконовата нормативна уредба за МСП все още не благоприятства безпроблемното основаване и развитие на нови предприятия.** Голяма стъпка напред ще бъде направена, ако отговорностите по фирмената регистрация бъдат прехвърлени на единен извънсъдебен орган и бъде създаден единен национален регистър на търговските дружества с цел уеднаквяване на процедурите, които към момента се прилагат нееднозначно в 29-те търговски съдилища. Неефективната, ненадеждната и мудната работа на гражданските съдилища продължава да влияе при встъпване и излизане от пазара.
- **Държавната администрация трябва да оказва ефективна подкрепа на инвеститорите** чрез създаване на центрове за услуги на едно гише, натоварени с предоставяне на информация и помощ за инвеститори, сблъснали се с трудности в стопанската си дейност.
- **Необходимо е да се повиши прозрачността в лизинговия сектор** предвид бързите темпове на развитие. Засега само лизингови компании,

собственост на банки, официално подлежат на надзор поради изискването банките да представят консолидирани отчети за дейността на подразделенията си. Надзорът в сектора обаче вече се подобрява (съгласно споразумението с МВФ) и лизингови компании, които не са собственост на банки, вече отчитат дейността си пред Българска народна банка.

4. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДОНОРСКАТА ОБЩНОСТ И С ОСТАНАЛИТЕ МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ

4.1 Европейски съюз

На заседанието си през м. декември 2004 г. в Брюксел Европейският съвет приветства приключването на преговорите с България на 14 декември, 2004 г. и обяви готовността на България да поеме всички отговорности, свързани с членството към месец януари 2007 г., при условие, че продължи и завърши необходимите реформи и изпълни поетите ангажменти във всички области на правото на ЕС. На теория датата на членството може да бъде отложена при влизане в сила на предпазната клауза по решение на по-старите държави-членки, с оглед отстраняването на сериозни проблеми, възникнали в хода на присъединяването.

През 2005 г. са ангажирани 187.2 млн. евро по линия на Националната програма по ФАР за 2005 г., към които се добавят 40 млн. евро по линия на трансграничното сътрудничество (с Гърция, Сърбия и Черна гора, бивша югославска република Македония, Турция и Румъния) и 50 млн. евро за Фонд "Козлодуй". През 2006 г. индикативният размер на средствата, отпускани по ФАР за България, възлиза на 196 млн. евро, 45 млн. евро за трансгранично сътрудничество и 50 млн. евро за Фонд "Козлодуй". Освен това България усвоява средства по подкрепяни от ФАР хоризонтални и многостранни програми, включително и ТАИЕКС (Бюрото за техническа помощ) и схемата за финансиране на МСП. Освен разпределяните по Програма ФАР годишни средства, България получава допълнително финансиране от ФАР за предсрочното затваряне на блокове I–IV на АЕЦ "Козлодуй". Програмата ИСПА (индикативни средства 149 млн. евро и 168 млн. евро за 2005 г. и 2006 г. съответно) подпомага екологични проекти (т.е. градски пречиствателни станции за отпадъчни води и рехабилитация на пречиствателни станции за отпадъчни води за редица градове, разположени в небезпроблемния черноморски басейн) и транспортни инфраструктурни проекти (т.е. рехабилитация на транзитни артерии, реконструкция и разширение на софийското летище). Програмата САПАРД е в подкрепа на мерки за развитие на земеделието и селските райони.

4.2 Европейска инвестиционна банка (ЕИБ)

Дейността на Европейската инвестиционна банка в България започва през 1991 г. Текущият портфейл на ЕИБ възлиза на 1.18 млрд. евро за 27 проекта в транспорта (пътища, летища и железници), енергетика, далекосъобщения, околна среда, промишленост и МСП. Четири от проектите са съфинансирани от ЕБВР и в момента се обсъжда сътрудничеството по разработване на схема за финансиране в енергетиката. Както и досега, ЕИБ възнамерява да увеличава подкрепата си за България през идните години и да задълбочава сътрудничеството с Банката. ЕИБ

смята да съсредоточи усилията си върху (i) проекти за подготовка на България за членство в ЕС, в частност в транспорта, опазване на околната среда и енергетиката; (ii) изграждане на МСП; (iii) проекти в частния сектор, с водещата роля на международни спонсори, по които подкрепата на ЕИБ за срочни заеми може на практика да освободи заемополучателите от политическия риск; и (iv) проекти в здравеопазването и образованието.

4.3 Международен валутен фонд (МВФ)

България се присъедини към МВФ на 25 септември, 1999 г., Член VIII от 24 септември, 1998 г. Квотата ѝ е СПТ 640.2 млн. (около 934 млн.щ.д.), като текущото усвояване на ресурса на МВФ възлиза на СПТ 811 млн. към м. юни, 2004 г. Последните консултации по Член IV (България се придържа към дванадесет-месечен цикъл) приключиха през месец юни, 2004 г. На 6 юни, 2004 г. Управителният съвет на МВФ одобри 25-месечно резервно споразумение в размер на СПТ 100 млн. (около 146 млн.щ.д.) в подкрепа на икономическата програма за периода 2004-2006 г. Това споразумение се разглежда от властите като предпазно. Изпълнението по програмата обаче бе временно преустановено поради неспазване на количествените (фискални разходи, превишаващи договорените и 25 %-но увеличение на минималната заплата) и структурните критерии за резултатите (консолидиране на разходите и реформа в системата за получаване на помощи за нетрудоспособност), но бе възобновено през месец май 2005 г. В хода на втория преглед по изпълнението на програмата, МВФ и българските власти не постигнаха пълно съгласие по икономическата политика за 2005 г. и 2006 г. Очаква се разговорите да продължат през следващите месеци с цел постигане на договореност за редица политики, които биха позволили да завърши втория преглед на програмата в началото на 2006 г.

4.4 Световна банка

Последната Стратегия за подпомагане на страната беше одобрена на 9 май 2002 г. и очертава помощта на Световната банка за България за периода 2003-2005 г. Основните приоритети, заложи в Стратегията, предвиждат насърчаване на икономическия растеж, подобряване на управлението, по-добро образование, здравеопазване и по-чиста околна среда за гражданите в страната. Основният способ, чрез който Световната банка подпомага развитието на България е Програмния заем за реструктуриране (ПАЛ), състоящ се от три заема по 150 млн. щ.д. всеки. Програмният заем цели да породи устойчив растеж, с водещата роля на частния сектор, и да намали бедността, докато в същото време подпомогне напредъка на страната по пътя към членството в ЕС. Първият заем, одобрен през месец февруари 2003 г., целеше подобряване на деловата среда, реструктуриране на инфраструктурата и понататъшно задълбочаване на развитието във финансовия сектор. ПАЛ 2, одобрен през месец юни 2004 г., си поставя за задача да доразвие реформите в страната, започнати по ПАЛ 1, като поставя ударението върху подобряване на държавното управление, укрепване на държавната администрация, съдебната система и мерки за борба с корупцията. ПАЛ 3 ще залага на изграждането на човешки капитал и повишаване качеството на социалните услуги.

Програмата за подпомагане на България на Световната банка досега включва 33 начинания с първоначално ангажирани средства на стойност 1,820.9 млн. щ.д. В тази сума са включени осем действащи инвестиционни проекти (два

инфраструктурни в топлофикации и насърчаване на търговията, четири проекта в социалната сфера, в частност в здравеопазването, заетостта, образованието и грижи за децата, един селскостопански проект и един за реформа в Агенцията по приходите), и две безвъзмездни помощи (за финансиране на възстановяването на блатисти местности места и ограничаване на замърсяването в Природен парк “Персина”, защитената територия “Калимок/Бръшлен”, и за съкращаване на емисиите на парникови газове в “Свилоза” чрез преминаване от въглища на отпаден дървесен материал за гориво).

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: ПОЛИТИЧЕСКА ОБСТАНОВКА

България е конституционна парламентарна демокрация, управлявана от коалиционно правителство, начело с министър-председател. Сега действащата Конституция е приета през месец юли, 1991 г. Парламентът е еднокамарен с 240 места за народни представители, които се избират пряко с четиригодишен мандат по пропорционалната система и избирателен праг от 4 %. Според наскоро обнародвано изменение в Закона за избиране на народни представители са необходими поне 5,000 подписа за регистриране на политическа партия, заедно с депозит, който подлежи на възстановяване при набиране на 1% от гласовете на избирателите. Президентът се избира пряко от избирателите за срок от пет години, като не разполага с изпълнителни правомощия. Според Конституцията, президентът не може да се избира за повече от два мандата. Наред с това президентът е върховен главнокомандващ на въоръжените сили, има право да налага вето на проектозакони и може да управлява с президентски указ при извънредно положение. Сегашният президент е Георги Първанов, бивш председател на Българската социалистическа партия (БСП), на този пост от месец ноември, 2001 г. Следващите президентски избори ще се произведат през месец ноември, 2006 г.

Последните парламентарни избори бяха произведени на 25 юни, 2005 г. Коалиция за България, водена от Българската социалистическа партия (БСП) се оказа най-голямата партия с 82 депутатски места, следвана от Национално движение "Симеон II" (НДСВ) с 53 депутатски места, и Движението за права и свободи (ДПС) на етническите турци на трето място с 34 депутатски места. Другите парламентарно представени партии са националистическата "Атака" с 21 депутатски места; Обединени демократични сили (ОДС) с 20 депутатски места; Демократи за силна България (ДСБ) със 17 депутатски места и Български народен съюз с 13 места. Следващите парламентарни избори са насрочени за месец юни, 2009 г.

Управляващото коалиционно правителство, под ръководството на председателя на БСП Сергей Станишев, бе избрано на 16 август, шест седмици след провеждане на парламентарните избори. Правителството се състои от осем министри от БСП, петима от НДСВ, трима от ДПС, и един независим експерт. Тримата заместник министър-председатели са Ивайло Калфин (БСП, също и министър на външните работи); Даниел Вълчев (НДСВ, също и министър на образованието) и Емел Етем (ДПС, също и министър на природните бедствия и аварии).

Времето, необходимо за сформирание на новото правителство бе показателно за съществуващите различия в коалицията и евентуалното вътрешно разцепление. Независимо от това, про-европейски настроеното коалиционно правителство остана вярно на поетия ангажимент за понататъшна реформа и сближаване на вътрешното законодателство с европейските правни норми, предвид перспективата за членство в Европейския съюз. В речта си при встъпване в длъжност министър-председателят Станишев заяви, че присъединяването на страната към Европейския съюз през месец януари, 2007 г. е "национален приоритет". България приключи преговорите за членство през месец юни, 2004 г. През месец април, 2005г. Европейският парламент обяви своята подкрепа за кандидатурата на България за членство. На 25 април, 2005 г. София подписа Договора за присъединяване към ЕС, който бе ратифициран от Народното събрание на 11 май. Официалната дата за присъединяване на страната към ЕС,

заедно с Румъния, сега е месец януари, 2007 г. В последния Мониторингов доклад за 2005 г. на Европейската комисия за напредъка на страната в процеса на присъединяване към ЕС (2005 г.), Европейската комисия (ЕК) заявява, че България продължава да спазва всички политически критерии за членство в ЕС. Независимо от постигнатия напредък, ЕК посочва необходимостта от понататъшни реформи за подобряване на работата на съдебната система, в частност в досъдебна фаза, и в борбата срещу корупцията и организираната престъпност. Европейската комисия ще продължава да наблюдава напредъка на България до присъединяването и ще направи преглед на положението през пролетта на 2006 г., когато ще бъде взето окончателно решение относно датата за присъединяване на страната. ЕК си запазва правото да се позове на “предпазната клауза”, договорена по време на подписването на Договора за присъединяване, въз основа на която членството може да бъде отложено с една година при наличие на ясни доказателства за липсата на готовност в България за спазване на условията за членство в редица важни области.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: ЗАКОНОДАТЕЛЕН ПРЕХОД

ОЦЕНКА НА БЪЛГАРСКОТО ТЪРГОВСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

ЕБВР е разработила и редовно актуализира поредица от оценки на законодателния преход в страните, попадащи в нейния обхват, като се отделя внимание на определени области свързани с инвестиционната дейност: капиталови пазари, дружествено право и дружествено управление, концесии, несъстоятелност, обезпечителни сделки и далекосъобщения. С наличния инструментариум се подлагат на оценка както качеството на “писаното” законодателство (наричано също така и обхват), така и практическото прилагане на законовите актове (наричано също така “ефективност”). Всички направени констатации от тези оценки могат да се намерят на адрес www.EBRD.com/law. Настоящото приложение представя в обобщен вид констатациите за България, придружени от критични коментари на юристите на Банката, извършили оценката.

Капиталови пазари

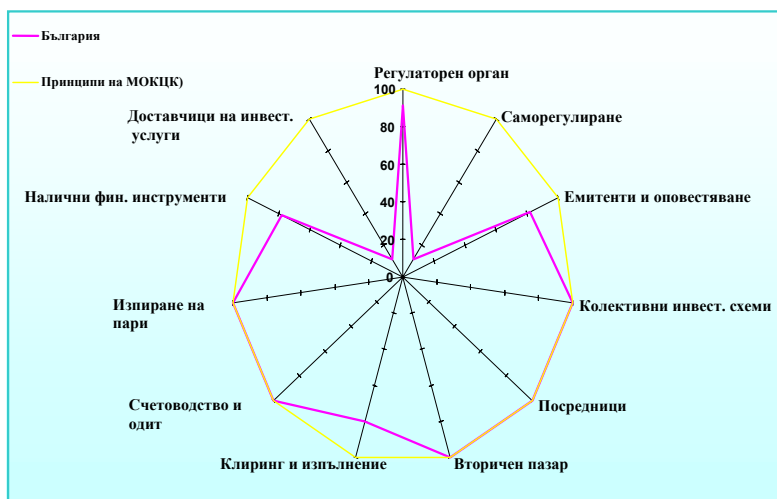
Основните законодателни актове, с които се урежда положението на българските капиталови пазари е Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), влязъл в сила през месец март, 2003 г., последно изменен и допълнен през месец май, 2005 г.; Закона за публичното предлагане на ценни книжа (“Закона за ценните книжа”), влязъл в сила през месец януари, 2000 г., последно изменен и допълнен през месец май, 2005 г.; и Търговския закон, влязъл в сила през 1991 г., изменян и допълван над 20 пъти, последно през месец май, 2005 г. Законът за ценните книжа въвежда правила за сливанията и вливанията, задължителните и доброволните търгови предлагания, а също така и изискванията за разкриване на информация, докато Търговският закон регламентира общи положения във връзка с дейността на търговските дружества.

Регулаторният орган на пазара е Комисията за финансов надзор (КФН), създадена през 2003 г. по силата на ЗКФН. Основният предмет на дейност на КФН е консолидирането на държавния надзор над небанковия сектор в България чрез замяната на Комисията за ценните книжа и фондовите борси, Агенцията за застрахователен надзор и Агенцията за надзор върху държавното обществено осигуряване с три съответстващи отдела в КФН - “Надзор на инвестиционната дейност”, “Застрахователен надзор” и “Надзор върху социалното осигуряване”. От приложената схема се вижда, че законовата уредба за регулатора се счита за съизмерима с международните стандарти.

В изследването на ЕБВР на законодателството за пазарите на ценни книжа, България попада в графата на страните “със средна степен на съответствие”, като основните слабости се проявяват при доставчиците на инвестиционни услуги и в саморегулирането.

Качество на законодателството в областта на пазарите за ценни книжа – България (2004 г.)

Забележка: Крайната точка на всяка ос представлява най-високата оценка, т.е. съответствие със стандартите, заложиени в “Цели и принципи на правната уредба на ценните книжа” на Международната организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO). Колкото по-съвършена е “паяжината”, толкова повече се доближава законодателството на дадена страна в областта на ценните книжа до тези принципи.

Източник: Оценка на ЕБВР за законодателството в областта на пазарите за ценни книжа, 2004 г.

През 2005 г. бе осъвременена Оценката на ЕБВР за законодателството в областта на пазарите за ценни книжа за 2004 г., която направи съпоставка на законодателната рамка с “Целите и принципите на правната уредба на ценните книжа” на Международната организация на комисиите по ценни книжа (вж. чертежа горе). Според очакванията, повечето български закони и наредби бяха изменени и допълнени напоследък, предвид предстоящото присъединяване към ЕС през 2007 г. Последните промени в българското законодателство за ценните книжа са основно свързани с изпълнението на програмата за привеждане в съответствие с правото на ЕС, предвид процеса на присъединяване към ЕС. Независимо от това, тези промени не доведоха до повишаване на рейтинга на България; това е отражение на високата степен на съответствие, достигната от България още през 2004 г. Доразвито бе определението на понятието доставчик на инвестиционни услуги. Поради реципирането на правните достижения на ЕС, бе затвърдено сътрудничеството между одиторите и регулаторния орган (по смисъла чл. 55 на Директива 2004/39/ЕС), тъй като одиторите на колективни инвестиционни схеми са задължени да докладват пред регулаторния орган случаите на нередности или неспазване, а пълния текст на доклада трябва да бъде внесен в Комисията.

Дружествено право и управление на дружествената собственост

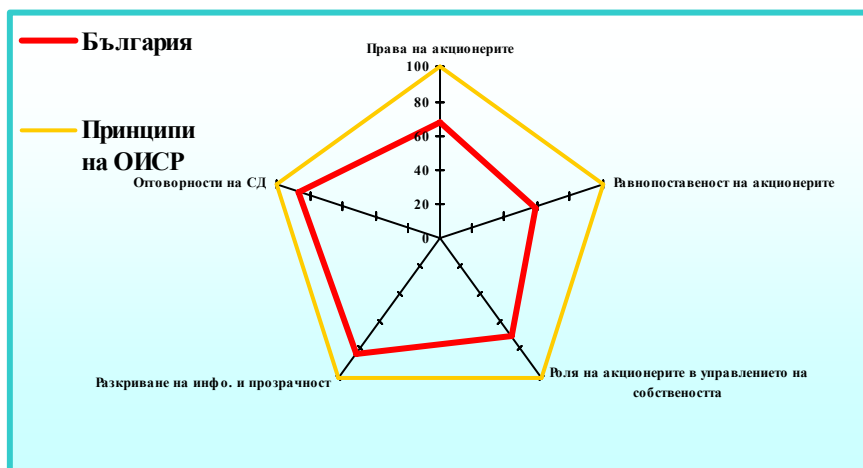
Законовата уредба на материята, свързана с управлението на дружествената собственост, се съдържа в Търговския закон и в Закона за публичното предлагане на ценни книжа. Съгласно Търговския закон могат да бъдат създавани пет типа търговски дружества, в т.ч. дружества с ограничена отговорност и акционерни дружества. Новосъздадените дружества са задължени да се впишат в търговски регистър към съответния окръжен съд. Акционерните дружества са длъжни да водят книга на акционерите. През месец май, 2005 г., правителството утвърди стратегия за реформа в действащата система за търговска регистрация в България,

като е предвидено съдилищата да бъдат освободени от задълженията по фирмената регистрация.

С оглед защитата на правата на акционерите, Законът предвижда правото на всеки акционер в акционерно дружество да придобива част от новите емисии на акции, пропорционална на първоначалния му дял в дружеството. Притежателите на 10 и повече процента от общо емитираните и намиращи се в обръщение акции имат правото да поискат свикване на общо събрание. Притежаващите 5% от капитала на дружеството също могат да поискат от общото събрание или от окръжния съд да назначат финансов контролор, който да извърши одит на годишните финансови отчети и да внесе доклад с констатациите. Акционерите в публични дружества имат достъп и до допълнителни средства за правна защита като искова молба срещу членовете на управителния съвет за обезщетение за нанесени от тях вреди, а също и искове срещу трети лица при проявено от Съвета на директорите бездействие.

Според резултатите от Оценката на управлението на дружествената собственост, извършена от ЕБВР през 2004 г. България е страна със „средна степен на съответствие“, що се отнася до съпоставката на нейната нормативна уредба в тази област (т.е. „писаното право“) с „Принципите на управление на дружествената собственост“, приети в рамките на ОИСР. Това означава, че правната рамка отговаря на международните стандарти в общ план, но страда от някои несъвършенства. Както се вижда от приложения чертеж, основните слабости са в сферата на правата на акционерите и тяхната равнопоставеност. Законът не предвижда ограничителни мерки по отношение на сделки с участието на акционери, които имат конфликт на интереси, липсват и мерки за контрол, които да гарантират справедлива цена на сделките. Българското правителство се придържа към ангажимента си за членство в Европейския съюз в близко бъдеще и положи големи усилия през изминалите години за усъвършенстване на действащата правна рамка.

Качество на законодателството в областта на управлението на дружествената собственост – България (2004 г.)

Забележка: Крайната точка на всяка ос представлява най-високата оценка, т.е. съответствие с Принципите за дружествено управление на ОИСР. Колкото по-съвършена е "паяжината", толкова повече се доближава законодателството на дадена страна в областта на дружественото управление до тези принципи.

Източник: Оценка на ЕБВР на дружественото управление, 2004 г.

В областта на ефективното прилагане на законодателството за дружественото управление, през 2005 г. ЕБВР завърши Изследване по правни показатели, за да провери как на практика работи правната уредба за дружественото управление. Бе установено, че България разполага с относително ефективна система относно възможността миноритарните акционери да постигнат разкриване на информация, но се забелязват някои недостатъци във връзка с възмездяването поради ограничените възможности за правна защита, гарантиращи положителен изход.

Концесии

Два законови акта уреждат концесиите в България: Закона за концесиите от 1995 г. и Закона за общинската собственост от 1996 г., с последващите изменения и допълнения. Тези два закона се допълват от подзаконови нормативни актове. Приложното поле на всеки от законите е ясно очертано: Законът за концесиите се позовава на Закона за общинската собственост във връзка с "предоставянето на концесии върху обекти, които са общинска собственост, както и даването на разрешения за дейности, които се осъществяват от общините".

Двата закона определят сравнително ясно приложните си полета, регламентират процедурата по избора на концесионери и предвиждат гъвкава рамка за постигане на проектни споразумения. Има и неясноти, които могат да бъдат изгладени и/или заменени с други текстове, особено в частта за правилата относно ролята, функциите и съдействието на участващите държавни органи, процедурата за предварителен подбор, и сега действащите правила за пряк избор. Наред с това следва да се премахнат и ограниченията относно разпореждането с концесии и обременяването им с вещни тежести. Нужни са съществени подобрения в текстовете, уреждащи държавната подкрепа, правата на кредиторите и финансовите обезпечения.

Законът предвижда страните по концесионен договор да избират метода за уреждане на спора, но като че ли това право е ограничено по отношение избора на приложимото право.

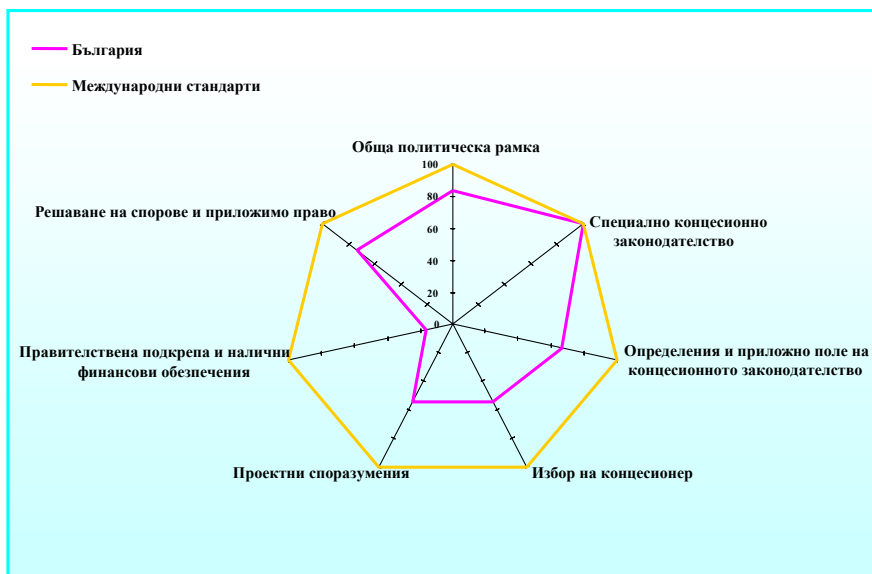
Най-общо, в България е налице стабилна правна рамка, благоприятстваща участието на частния сектор в стопанското развитие на страната. Освен това, налице е обща политическа рамка в подкрепа на участието на частния сектор,

залегнала в стратегическите документи на правителството. Сред положителните черти следва да се отбележи съществуването на институционален субект, подпомагащ участието на частния сектор, под формата на специализирани отдели в министерствата/регулаторните органи.

Съществуването на няколко разпоредби, изменяни многократно, създава прекалено подробна и усложнена цялостна рамка, чието практическо приложение ще зависи от ефикасността в работата на всеки упълномощен държавен орган и от способността му да се придържа към закона.

Неотдавнашното начинание на ЕБВР по оценка на концесионното законодателство, предприето с цел да се анализира приложимото право във всяка от 27-те страни в обхвата на ЕБВР (писаните закони, а не тяхното практическо прилагане), определя степента на съответствие на българското законодателство с международно признатите стандарти в сектора като “висока”. Както се вижда от приложената графика, налице е обхватна политическа рамка и специално законодателство в областта на концесиите. Решаването на спорове по свързани с концесиите договори също е подробно уредено, приложното поле и определенията са сравнително ясни, но могат да се доусъвършенстват. Правилата за избор на концесионер и за проектните споразумения остават неуредени. Най-голямо изоставане има в предоставянето на финансови инструменти и държавна подкрепа, където са необходими фундаментални реформи, за да бъдат изпълнени условията за съвременна правна рамка, благоприятстваща участието на частния сектор.

Качество на концесионното законодателство – България (2004 г.)

Забележка: Крайната точка на всяка ос представлява най-високата оценка, т.е. съответствие с международните стандарти като тези на Комисията на ООН по международно търговско право (UNCITRAL), “Законодателен наръчник за частно финансиране на инфраструктурни проекти”. Колкото по-съвършена е “паяжината”, толкова повече се доближава концесионното законодателство на дадена страна до тези стандарти.

Източник: Оценка на ЕБВР за сектора на концесиите за 2004 г.

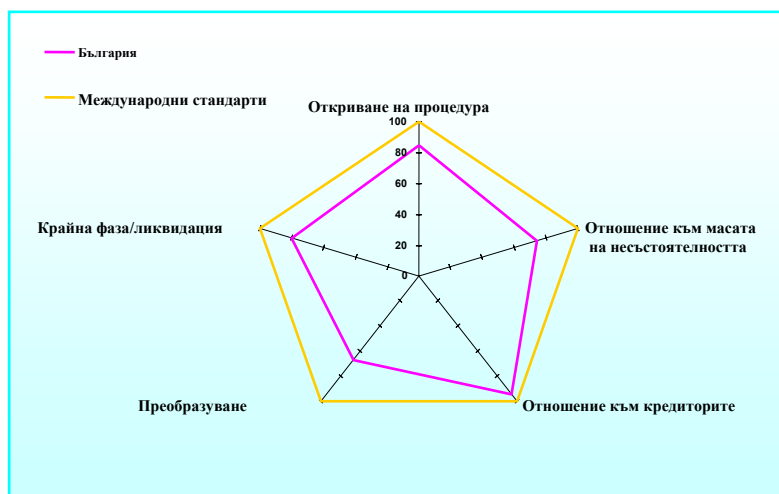
Несъстоятелност

Българските законови разпоредби за фалитите и несъстоятелността се съдържат предимно в Част IV на Търговския закон (с изменения и допълнения от 2003 г.) (“Закон за несъстоятелността”), един от водещите закони за несъстоятелността в страните в обхвата на дейност на ЕБВР. В изследването на ЕБВР на сектора за 2004 г., което съпостави съответствието на законодателството по несъстоятелност с международните стандарти, Законът за несъстоятелността бе сред само 6-те закона, получили оценка “висока степен на съответствие”.

Приложеният чертеж онагледява степента на съответствие на Закона за несъстоятелността в пет области от ключово значение за тази правна материя. Външната линия на графиката обозначава пълно съответствие с основополагащи международни стандарти (а не “съвършена уредба”), докато вътрешната линия проследява оценката на Закона за несъстоятелността.

Съответствие на българския Закон за несъстоятелността с международните стандарти

Качество на законодателството по несъстоятелност – България (2004 г.)

Забележка: Крайната точка на всяка ос представлява най-високата оценка, т.е. съответствие с международните стандарти като тези на Световната банка, “Принципи и насоки за ефективни системи за несъстоятелност и права на кредиторите, Работната група на UNCITRAL по “Законодателни насоки за закон за несъстоятелността”, и други. Колкото по-съвършена е “паяжината”, толкова повече се доближава законодателството в областта на несъстоятелността на дадена страна до тези стандарти.

Източник: Проект на ЕБВР за оценка на сектора по несъстоятелността, 2003/4 г.

Законът за несъстоятелността е един от малкото сред страните в обхвата на дейност на ЕБВР, който успешно урежда избягването на сделки преди обявяването във фалит. Този закон доста изчерпателно урежда видовете сделки, които могат да бъдат оспорени и обстоятелствата, които трябва да бъдат установени като основание за подобно оспорване. Въпреки че реорганизацията бе най-слабото място на това законодателство, тя все пак предполага един сравнително строен процес на преобразувания.

Както беше отбелязано вече, високата оценка не цели да внуши съвършенството на даден закон, а по-скоро значителното му съответствие с редица ключови

елементи на международните стандарти по несъстоятелност. Дори и да постигне оценка "пълно съответствие" един закон подлежи на доусъвършенстване. В този смисъл, Закона за несъстоятелността може значително да се усъвършенства в редица насоки. Така например законът би могъл да предложи по-ясно (сиреч по-прозрачно) описание на съдържанието на понятието несъстоятелност; да предвиди по-сурови санкции за неспазване на съответните задължения, по смисъла на Закона за несъстоятелността, от страна на служителите и директорите на компанията длъжник; и да премахне някои от правните пречки, спъващи бързия достъп до финансови средства при обявяване в несъстоятелност.

Оценката на законодателството в областта на несъстоятелността в България е само част от картината. Нужно е да се проследи практическото функциониране на уредбата по несъстоятелността ("ефективното" прилагане).

Изследването на ЕБВР по правни показатели в областта на несъстоятелността за 2004 г., което подлага на оценка ефективното прилагане на процедурата по несъстоятелност по искане на кредитора, установи колко лесно е за длъжника и за кредиторите, решили да открият производство по несъстоятелност в България, да разберат на чий съд са подсъдни, но самата процедура е ненужно отежнена. Откриването на подобна процедура се смята за прекалено скъпо, а в общи линии на съдилищата не може да се разчита да се произнесат по дела за несъстоятелност по предвидим и компетентен начин. Следва да се отбележи обаче, че правителството полага сериозни усилия напоследък за повишаване на квалификацията на синдиците по фалитите, включително с въвеждането и прилагането на строги професионални критерии, и организирането и финансовото осигуряване на програми за обучение на синдици по фалитите. Изследването откри големите пропуски в "ефективността" (разликата между качеството на законодателството и ефективното прилагане на режима в практиката) в България. Тези пропуски подчертават необходимостта от понататъшна реформа с оглед укрепването на съдилищата и другите институции, натоварени с прилагането на законодателството в областта на несъстоятелността.

Обезпечителни сделки

Правната уредба на обезпечителните сделки в България е сред най-напредничавите в региона. Особените залози са регламентирани в Закона за особените залози, влязъл в сила от 1 април 1997 г., и са най-разпространеното средство за отдаването на движимо имущество в обезпечение. Залогът може да бъде даден от „търговец“ по смисъла на чл. 1 Търговския закон (физическо или юридическо лице, което се занимава по занятие с посочените в същия член търговски сделки) или от лице по чл. 2 от Търговския закон (най-вече селскостопански производители, занаятчии и лицата на свободна професия). Предмет на залога могат да бъдат:

- вземания, безналични ценни книжа и движими вещи (с изключение на плавателни и въздухоплавателни средства);
- дружествени дялове в събирателни и командитни дружества, командитни дружества с акции или дружества с ограничена отговорност;
- съвкупности от вземания, от машини и съоръжения, от стоки или материали; и
- търговски предприятия.

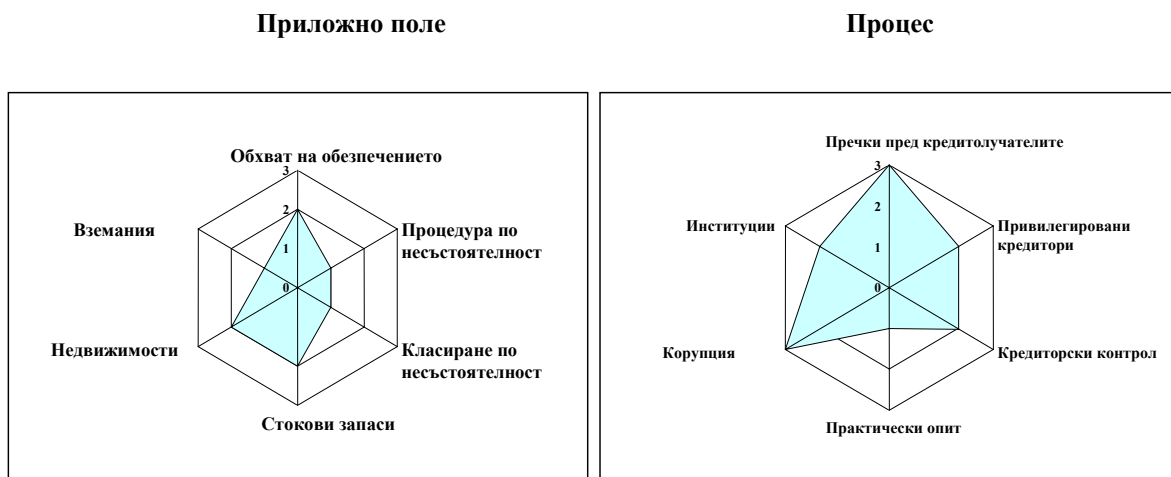
Търговските залози засягат най-вече материални ценности и ценни книжа на приносител (чл. 310 от Търговския закон).

Обособеният залог подлежи на вписване в Централния регистър на особените залози към Министерството на правосъдието и неговите представителства в страната. Регистърът е компютъризиран, което улеснява вписванията и извършването на справки. Поредността на залога се определя от поредността на вписването. Залогодържателят има право на предпочтително удовлетворение пред всички други заложни кредитори (с изключение на разносните по изпълнението и други дребни разноси).

Централният регистър работи добре, но би спечелил от модернизация, от осигуряване на електронна връзка между всички негови подразделения и централната база данни, а също така и от интернет търсачки.

Положени са усилия изпълнението на залозите да бъде бързо и ефикасно: залогодържателят може да пристъпи към изпълнение върху заложеното имущество, след като се даде ход на процедура по преминаване в негово разпореждане на заложеното имущество и предприеме всички необходими мерки за запазването му. Заложният кредитор може да пристъпи към изпълнение чрез продажба на заложеното имущество (чрез избран от него депозитар) след изтичане на две седмици от вписването, че е пристъпил към изпълнение, под условие изискванията и методите на продажбата да са изрично описани в договора за залог. При обявяване на залогодателя в несъстоятелност, заложният кредитор се удовлетворява преди всички други кредитори, а откриването на производство по несъстоятелност не спира започнатото изпълнение върху заложеното имущество по силата на Закона за особените залози. За съжаление, залогодателят почти винаги оспорва производството, поради което извънсъдебната процедура рядко се прилага на практика. Освен това действителното изпълнение върху особените залози също може да се окаже затруднено при условията на несъстоятелност, независимо че законът изрично изключва подобно заложено имущество от масата на несъстоятелността. Предвид това и информацията за определена степен на субективност в правораздаването, може да се заключи, че ефикасността на изпълнението би могла да бъде по-висока (за справка вж. приложената диаграма, основата на изследването на ЕБВР, проведено през 2003 г.). Изглежда през 2003 г. е започнало изпълнението на проект, финансиран от ААМР, посветен на принудителното изпълнение.

Пречки за изпълнението върху заложено имущество – България (2003 г.)

Забележка: Колкото по-съвършена е “паяжината”, толкова по-сериозни са проблемите в съответната категория. Факторите свързани с “Процеса” измерват въздействието на определени пречки върху изпълнителните производства. Факторите свързани с “Приложното поле” са показателни за ефективността на правоприлагането по отношение на различни видове обезпечения и в случаите на обявяване на длъжника в несъстоятелност.

Източник: Изследване на ЕБВР по правни показатели за 2003 г.

Далекосъобщения

Понастоящем далекосъобщенията са регламентирани от Закона за далекосъобщенията от 2001 г. и 2003 г. и се регулират от Комисията за регулиране на съобщенията (КРС). Комисията е независим регулаторен орган, отговаряща за общото регулиране на далекосъобщителните услуги в България. Министерството на транспорта и съобщенията изпълнява основни функции по формулирането на политика в областта на далекосъобщенията в България.

Законът от 2001 г. създава КРС като специализиран отраслов регулаторен орган в решителните усилия за транспониране на правните норми на ЕС. Сред основните й функции са: издаването на лицензии на далекосъобщителните оператори и ефирните радио и телевизионни мрежи/доставчици на услуги; администриране на националния номерационен план; разработване на политика за управление на спектъра; надзор на качеството на радиоразпръскването, одобряване на оборудване; уреждане на спорове между операторите по взаимните връзки; и ценовото регулиране по отношение на операторите, заемащи значителни позиции на пазара на далекосъобщителни услуги. Наскоро уредбата бе допълнена от Закона приет през 2003 г., който увеличава степента на съответствие с нормите на ЕС.

България поддържа прилично покритие на стационарната мрежа от близо 40%, но цифровизацията на градската мрежа остава на твърде ниски нива, а ръстът на стационарната мрежа съответно е в застой. Българската телекомуникационна компания (БТК), действащият оператор, в крайна сметка бе приватизирана през 2005 г. след проточили се правни и политически спорове относно процедурата, започнала още през 1998 г., докато липсата на инвестиции през предходния период ограничи потенциала за растеж на стационарния пазар. Далекосъобщителния пазар официално бе либерализиран в началото на 2003 г. (с първите лицензии за предоставяне на конкурентни услуги по стационарната мрежа, издадени от КРС през м. юли 2003), но въвеждането на конкуренция в градската мрежа бе отложено за м. януари, 2005 г. Пълното отваряне на пазара би следвало да подобри възможностите за привличане на инвестиции в сектора в бъдеще.

Членството в ЕС ще бъде основен двигател за развитие на сектора в краткосрочен и средносрочен план и властите би трябвало да осигурят гаранции за изпълнение на поетите в тази насока ангажменти без забавяне. Независимо от достигнатата от България степен на съответствие с правните достижения на ЕС в далекосъобщенията, не е постигнато цялостно прилагане на тези норми. По-конкретно, все още не са приети важни подзаконови актове, необходими за пълноценното функциониране на либерализирания пазар съобразно законовата уредба. Наред с това, определени елементи на правовата рамка на ЕС от 2002 г. следва да бъдат транспонирани преди очакваната дата на присъединяване на България към ЕС през 2007 г. В частност, тромавото прилагане на режима за

взаимните връзки очевидно е попречило на навлизането на някои конкурентоспособни оператори и следователно на надлежното функциониране на конкуренцията на пазара. Подразбира се, че закъснението във взаимните връзки се е отразило и на подбора на доставчици на услуги, важно средство за конкурентен достъп до пазара.

Предвид това, правителството трябва да съсредоточи непосредствените си усилия върху пълноценното съблюдаване на всички неприложени законови и подзаконови мерки. Властите трябва да осигурят премахването на всички останали препятствия за навлизане на пазара чрез бързото изграждане на действащи взаимни връзки и насърчаване на съответното разходо-покривно ценообразуване. Необходимо е България да обърне внимание на укрепването на независимостта на КРС, предоставяйки й достатъчни и надлежни правомощия за спазване и принудително изпълнение на законовата и подзаконовата рамка. Само при наличието на тези важни мерки, България ще е в състояние да привлече максимални по размер частни инвестиции в сектора и да оптимизира развитието в него.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3: ИЗБРАНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

България

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
						Разчет	Прогноза
Продукция и разходи	<i>(Реално процентно изменение)</i>						
БВП	5.4	4.0	4.8	4.5	5.6	5.8	5.5
Частно потребление	4.9	4.5	3.9	7.1	4.8	na	na
Държавно потребление	13.3	4.7	6.2	3.0	5.8	na	na
Брутно натрупване	15.4	19.9	9.3	13.9	12.0	na	na
Износ и внос на стоки и услуги	16.6	8.5	6.2	8.0	13.1	na	na
Внос на стоки и услуги	18.6	13.0	4.7	15.3	14.1	na	na
Брутна промишлена продукция	12.0	0.7	2.6	12.0	15.0	na	na
Брутна селскостопанска продукция	-9.1	-0.1	4.2	-1.4	na	na	na
Заетост	<i>(процентно изменение)</i>						
Работна сила към края на годината	-3.4	-0.2	-0.5	1.1	1.2	na	na
Заетост към края на годината	-2.7	-3.9	2.9	4.5	3.4	na	na
Безработица към края на годината	16.4	19.5	16.8	13.7	12.0	na	na
Цени и заплати	<i>(процентно изменение)</i>						
Потребителски цени (средногодишно)	9.9	7.4	5.9	2.3	6.1	4.7	3.5
Потребителски цени (към края на годината)	11.4	4.8	3.9	5.6	4.0	5.7	3.5
Производствени цени (средногодишно)	17.3	3.6	1.3	4.9	6.0	na	na
Производствени цени (към края на годината)	14.7	-1.8	6.3	4.3	5.2	na	na
Брутни средномесечни доходи в икономиката (средногодишно)	15.7	11.9	4.2	6.9	3.2	na	na
Правителствен сектор	<i>(% от БВП)</i>						
Общо салдо на правителството	-0.5	1.4	-0.2	0.6	1.3	1.0	0.5
Общи разходи на правителството	39.7	38.6	37.2	38.4	37.5	37.8	na
Общ дълг на правителството	73.6	66.2	54.0	46.3	38.8	33.3	na
Паричен сектор	<i>(процентно изменение)</i>						
Широки пари (M2, към края на годината)	7.5	53.0	11.7	18.8	23.3	19.0	na
Вътрешен кредит (към края на годината)	31.0	26.0	27.4	33.9	34.3	30.0	na
Широки пари (M2, към края на годината)	30.3	41.9	42.9	47.8	53.4	58.5	na
Лихвени проценти и валутни курсове	<i>(% годишно; към края на годината)</i>						
Основен лихвен процент	4.6	4.7	3.3	2.8	2.4	na	na
Междубанков лихвен процент (до 1 месец)	3.0	3.7	2.5	1.1	2.0	na	na
Лихвен процент по депозитите (1 месец)	3.1	2.9	2.8	2.8	3.3	na	na
Лихвен процент по кредитите (под 1 година)	11.5	11.1	9.4	9.1	8.4	na	na
Валутен курс (към края на годината)	2.1	2.2	1.9	1.5	1.4	1.6	na
Валутен курс (средногодишно)	2.1	2.2	2.1	1.7	1.6	1.6	na
Външен сектор	<i>(млн. щ.д.)</i>						
Текуща сметка	-704	-984	-827	-1,856	-2,053	-3,536	-2,120
Търговско баланси	-1,176	-1,581	-1,595	-2,518	-3,366	-4,708	-4,615
Стоков износ	4,825	5,113	5,692	7,541	9,848	11,323	14,024
Стоков внос	6,000	6,693	7,287	10,059	13,214	16,031	18,639
Преки чуждестранни инвестиции, нето	998	803	876	2,070	1,232	2,697	2,356
Брутни резерви, без злато (към края на годината)	3,460	3,591	4,407	6,291	8,776	8,066	na
Външен дълг с натрупване	11,165	10,626	11,312	13,437	16,713	16,168	na
Брутни резерви, без злато (към края на годината)	5.4	5.1	5.8	6.0	6.4	4.9	na
Обслужване на дълга	16.7	20.9	16.3	14.0	24.6	17.8	na
Справочни данни	<i>(в съответните валути)</i>						
Население (към края на годината, млн.)	8.1	7.9	7.8	7.8	7.8	7.8	7.8
БВП (млн. лв.)	26,753	29,618	32,324	34,410	38,008	41,302	44,968
БВП на глава от населението (щ.д.)	1,546	1,718	1,984	2,546	3,109	3,432	na
Дял на промишлеността в БВП (в %)	25.8	25.2	24.5	20.6	26.0	na	na
Дял на селското стопан. в БВП (в %)	12.3	12.1	11.0	10.1	9.4	na	na
Текуща сметка/БВП (в %)	-5.6	-7.3	-5.3	-9.3	-8.5	-13.3	-10.0
Външен дълг - резерви (млн. щ.д.)	7,705	7,035	6,905	7,146	7,937	8,102	na
Външен дълг/БВП (в %)	88.6	78.4	72.7	67.7	69.3	60.7	na
Външен дълг/износ на стоки и услуги (в %)	159.5	146.8	140.4	125.5	119.6	102.7	na

¹ През 2003 г. и 2004 г. общите разходи на правителството включват капиталовите трансфери от около 0.4 % от БВП, класифицирани като извънбюджетни по Закона за бюджета.

³ Ефективен лихвен процент към края на месеца въз основа на средната годишна доходност, достигната на първичните аукциони на тримесечни ДЦК.

² От април 2001 г. преките задължения към БНБ са изключени от външния дълг, за да бъде избегнато двойното отчитане на кредита от МВФ, отпуснат през БНБ.

⁴ На 5 юли 1999 г. е извършена реденоминация на българския лев в съотношение 1000/1. Всички данни са в реденоминирани български лева.

Приложение 4
Одобрени банкови операции
ПРИЛОЖЕНИЕ 4А ОПЕРАЦИИ НА ЕБВР КЪМ ДНЕСНА ДАТА
(към 30 септември 2005 г., млн. евро)

Наименование	Региона лни/ Преки	Дата на подписван е	Обща стойност на проекта	Средства от ЕБВР	Привлечени средства	Собствен капитал
Проект ТЕЦ “Марица- Изток II”	Преки	11.06.92	200.6	41.4	41.4	0.0
Проект “Евровизия” - Разширяване на мрежата	Преки	26.11.92	0.8	0.8	0.8	0.0
БТК	Преки	23.12.92	185.6	32.0	32.0	0.0
Общо 1992			387.0	74.2		
Български транзитни пътища	Преки	14.07.93	89.1	35.7	35.7	0.0
Международна търговска банка (България) - (бивша БИБ)	Преки	21.12.93	1.0	1.0	0.0	1.0
Общо 1993			90.1	36.6		
“Данон-Сердика”	Преки	25.03.94	5.9	1.2	0.0	1.2
“БНП-Париба” (България) АД (дялово участие)	Преки	28.09.94	7.5	1.3	0.0	1.3
“Кеърсбак България” АД	Преки	07.10.94	9.2	1.7	0.0	1.7
Балкански фонд “Юромърчант”	Регионал ни	15.12.94	3.6	3.6	0.0	3.6
Млекопреработвателно предприятие “Делта”	Преки	20.12.94	10.4	4.0	4.0	0.0
Общо 1994			36.6	11.9		
Проект за заем за МБА (гаранция)	Регионал ни	06.03.95	2.0	0.7	0.7	0.0
Проект за реструктуриране на железниците	Преки	17.11.95	253.9	36.9	36.9	0.0
Тържища, България	Преки	13.12.95	44.5	3.8	3.8	0.0
Международна търговска банка (България) - Увеличение на капитала	Преки	20.12.95	2.6	1.0	0.0	1.0
“БНП-Париба” (България) АД - Увеличение на капитала (1-во)	Преки	29.12.95	3.2	0.7	0.0	0.7
Общо 1995			306.2	43.1		
“Сторко”	Преки	24.09.96	26.3	8.5	5.8	2.7
“Данон-Сердика” Увеличение на капитала	Преки	11.10.96	2.0	1.2	0.0	1.2
Инвестиционен проект “Астера”	Преки	23.10.96	15.5	8.3	8.3	0.0
Първа инвестиционна банка	Преки	23.10.96	5.0	5.0	5.0	0.0
“Сторко” - разпродажба на активи	Преки	25.10.96	0.2	0.2	0.2	0.0
Общо 1996			49.0	23.2		
“БНП-Париба” (България) АД - Увеличение на капитала- (2-о)	Преки	12.03.97	0.7	0.2	0.0	0.2
Международна търговска банка (България) Увеличение на капитала	Преки	06.05.97	5.4	0.3	0.0	0.3
Първа инвестиционна банка (дялово участие)	Преки	05.06.97	3.6	3.6	0.0	3.6
“Данон-Сердика” - Увеличение на капитала II	Преки	09.06.97	4.1	1.5	0.0	1.5
“Соди” Приватизация	Преки	27.06.97	223.1	66.4	66.4	0.0
Обединена българска банка – Дялова инвестиция (портаж)	Преки	22.07.97	245.6	34.2	23.5	10.7
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала- (3-о)	Преки	15.12.97	4.0	0.8	0.0	0.8
Общо 1997			486.6	106.9		
“Домейн Бояр” АД	Преки	29.07.98	54.6	20.8	19.1	1.7
“Черноморски фонд”	Регионал ни	26.08.98	19.2	7.0	0.0	7.0
“Исиклар/Целхарт”	Преки	12.11.98	34.2	10.0	10.0	0.0
“Исиклар/Целхарт” (отписване)	Преки	12.11.98	2.9	2.9	1.7	1.2
Проект за заем МБА II (гаранция)	Регионал ни	07.12.98	0.4	0.0	0.0	0.0
Общо 1998			111.3	40.7		
Фонд “Нова Европа” AIG	Регионал ни	29.06.99	13.6	2.4	0.0	2.4
Тържища, България (Ревизиран инвестиционен план)	Преки	05.08.99	28.2	8.3	8.3	0.0
Синдикиран заем - Първа инвестиционна банка	Преки	06.08.99	15.0	5.0	5.0	0.0
“Победа”- ПЧФ България	Преки	03.09.99	1.1	1.1	0.0	1.1
“Орбител” - ПЧФ България	Преки	12.11.99	0.7	0.7	0.0	0.7
“Тригранит” Регионален/Частен дялов фонд	Регионал ни	07.12.99	3.8	0.7	0.0	0.7
“Електроенергиен фонд за Централна и Източна Европа”	Регионал ни	16.12.99	1.6	0.4	0.0	0.4

Наименование	Регионални/ Преки	Дата на подписване	Обща стойност на проекта	Средства от ЕБВР	Привлечени средства	Собствен капитал
Българско застраховане и пенсионно осигуряване (ВІР)	Преки	20.12.99	15.3	5.3	0.0	5.3
Общо 1999			79.3	23.9		
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала- (4-то)	Преки	25.01.00	2.0	2.0	0.0	2.0
“Медика” АД ПЧФ България	Преки	10.03.00	1.6	1.4	0.0	1.4
“Исиклар/Целхарт”(2)	Преки	26.05.00	24.5	7.9	7.9	0.0
Хранителни магазини “Мигрос”, Скопие	Регионални	20.06.00	0.1	0.1	0.1	0.0
Българска програма за зърнение складови записи - “Експресбанк” (2000/01)	Преки	30.06.00	0.5	0.5	0.5	0.0
Рамкова схема за български МСП и туризъм	Преки	25.07.00	10.2	5.1	5.1	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - „Юнионбанк“	Преки	25.07.00	6.0	6.0	6.0	0.0
“Силуей технолоджис” ПЧФ България	Преки	22.08.00	3.0	3.0	0.0	3.0
“Родинвест/Родина” ПЧФ България	Преки	27.10.00	1.9	1.9	0.0	1.9
“Дамяница ПЧФ България	Преки	24.11.00	0.5	0.5	0.0	0.5
Регионална търговия: “Юнионбанк”	Преки	30.11.00	1.0	1.0	1.0	0.0
Финансова група ТВІ N.V. (дълг и собствен капитал)	Регионални	04.12.00	11.3	6.4	0.9	5.5
Проект за концесия “Софийска вода”	Преки	15.12.00	95.2	18.5	18.5	0.0
Интернет рамка - “Рила сълюшънс”	Преки	21.12.00	8.2	3.2	0.0	3.2
Общо 2000			166.1	57.6		
ДИФ - “Бабилон”	Преки	19.01.01	0.5	0.5	0.0	0.5
“Инова/3”	Регионални	23.04.01	9.4	1.1	0.0	1.1
“Балканфарма”	Преки	23.05.01	24.5	13.3	13.3	0.0
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “ПроКредит” България	Преки	06.06.01	19.7	4.2	3.0	1.2
Българска програма за зърнени складови записи - “Юнионбанк” - (2001/02)	Преки	11.07.01	1.6	1.6	1.6	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - Банка „Хеброс“	Преки	24.09.01	6.0	6.0	6.0	0.0
Регионален портфейл “Европолис”	Регионални	14.12.01	75.0	26.3	10.9	15.3
Общо 2001			136.7	53.0		
Българска преносна мрежа	Преки	16.01.02	156.7	41.1	41.1	0.0
ПФС	Преки	04.03.02	44.1	22.9	18.6	4.3
Проект за обществен градски транспорт, София	Преки	29.04.02	31.1	14.5	14.5	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - „Райфайзенбанк“, България	Преки	20.05.02	10.0	3.5	3.5	0.0
Черноморски фонд - Увеличение на капитала	Регионални	31.05.02	9.4	2.5	0.0	2.5
Оздравяване на “Топлофикация” - София	Преки	14.08.02	104.0	30.0	30.0	0.0
“Юнионбанк” (собствен капитал)	Преки	19.09.02	2.2	2.2	0.0	2.2
ЕС/ЕБВР Фаза II продълж. - Обединена българска банка	Преки	12.11.02	10.0	10.0	20.0	0.0
Фонд “Хайтман” (Central Europe Property Partners) II	Регионални	09.12.02	8.8	2.7	0.0	2.7
Общо 2002			376.3	129.5		
Проект ТЕЦ “Марица- Изток III	Преки	28.02.03	651.3	62.2	62.2	0.0
“Билла”	Регионални	20.03.03	53.9	6.8	6.8	0.0
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “ПроКредит” България	Преки	15.04.03	5.1	1.2	0.0	1.2
ЕС/ЕБВР Фаза I – Глобален фонд за растеж за Румъния и България	Регионални	09.05.03	10.4	3.3	0.0	3.3
БТК (собствен капитал)	Преки	28.09.03	138.0	13.0	0.0	13.0
Българска пощенска банка – ипотечна линия	Преки	17.10.03	15.0	15.0	15.0	0.0
“Херфтзон” (субординиран дълг)	Преки	04.11.03	5.8	5.8	5.8	0.0
ТВІ АД (дълг и собствен капитал)	Преки	04.11.03	15.7	15.7	2.5	13.1
ТВІF България АД	Преки	04.11.03	0.9	0.9	0.0	0.9
International Water United Utilities	Регионални	20.11.03	13.7	5.0	0.0	5.0
TUI авансови плащания	Регионални	19.12.03	33.2	33.2	33.2	0.0
“Опет-Айгаз” България	Преки	25.12.03	73.3	20.0	20.0	0.0
Общо 2003			1,016.2	182.0		
Полски инвестиционен фонд V	Регионални	30.01.04	4.7	4.7	0.0	4.7
БПБ – Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	Преки	16.03.04	2.5	2.5	2.5	0.0
ОББ – Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	Преки	16.03.04	7.5	7.5	7.5	0.0

Наименование	Региона лни/ Преки	Дата на подписван е	Обща стойност на проекта	Средства от ЕБВР	Привлечени средства	Собствен капитал
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “Прокредит” България	Преки	16.03.04	13.1	6.0	5.0	1.0
“Юнионбанк” - Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	Преки	16.03.04	3.0	3.0	3.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 4 – Банка „Хеброс“ II	Преки	11.05.04	6.0	6.0	6.0	0.0
“Боляри”	Преки	12.05.04	14.5	10.5	8.0	2.5
БТК (дълг – БТК АД)	Преки	11.06.04	98.1	36.5	36.5	0.0
БТК (дълг “Адвент”)	Преки	11.06.04	118.0	43.9	43.9	0.0
Фонд на правоприменника “Адвент” за Централна и Източна Европа	Регионал ни	25.06.04	49.6	7.5	0.0	7.5
БТК необезпечена инвестиционна схема	Преки	18.08.04	40.0	3.5	3.5	0.0
Кредитна линия за енергийна ефективност - “Булбанк”	Преки	23.09.04	3.5	3.5	3.5	0.0
Рамка за енергийна ефективност - “Биохим”	Преки	23.09.04	5.0	5.0	5.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 – Българоамериканска кредитна банка	Преки	11.10.04	10.0	10.0	10.0	0.0
“Райфайзен интернешънъл”	Регионал ни	20.10.04	10.0	5.0	0.0	5.0
“Европолис” II	Регионал ни	15.11.04	30.0	7.5	5.5	2.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 - “Хеброс лизинг”	Преки	29.11.04	5.0	5.0	5.0	0.0
Банка ДСК - Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници	Преки	30.11.04	10.0	10.0	10.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 Селскостоп. - ОББ Селскостоп.	Преки	30.11.04	10.0	10.0	10.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж.3 - ДСК	Преки	30.11.04	5.0	10.0	10.0	0.0
ТЕЦ “Марица-Изток” II	Преки	30.11.04	80.3	22.0	22.0	0.0
Общо 2004			525.7	219.7		
“Съни травел” ЕООД	Преки	24.02.05	39.0	13.0	13.0	0.0
Мини “Челопеч”	Преки	06.04.05	38.9	8.3	8.3	0.0
“Белведере”	Преки	27.04.05	28.6	9.0	7.0	2.0
Холдинг “Орхидея”	Преки	03.06.05	0.2	0.9	0.0	0.9
“Водоснабдяване” - Бургас	Преки	08.06.05	21.1	11.0	11.0	0.0
Фонд “Глобъл пропърти”	Регионал ни	29.06.05	30.0	9.0	0.0	9.0
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - “Райфайзенбанк” България	Преки	30.06.05	10.0	10.0	10.0	0.0
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - ОББ	Преки	30.06.05	5.1	5.1	5.1	0.0
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома – Пощенска банка	Преки	30.06.05	5.0	5.0	5.0	0.0
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - ДСК	Преки	29.07.05	10.0	10.0	10.0	0.0
“Златен Явор”	Преки	11.08.05	5.2	2.6	2.6	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II Продълж. - Обединена българска банка	Преки	30.06.05	10.0	10.0	20.0	0.0
“Конвергенционен фонд за нова Европа” II	Регионал ни	24.08.05	6.0	6.0	0.0	6.0
м. септ.05			209.1	99.9		
Общо			3,976.3	1,102.1	925.5	176.6

ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА ПОРТФЕЙЛА ПО СЕКТОРИ
с натрупване
(към 30 септември 2005 г., млн. евро)

Секторна бизнес група (SIC)	Секторен екип (SIC)	Брой проекти	Обща стойност на проектите	Средства от ЕБВР	Дългови средства	Собствен капитал	% ангажирани средства
Енергетика	Природни ресурси	2.0	112	28	28	0	3%
	Електроенергия и енергетика	4.1	1,091	167	167	0	15%
Общо енергетика		6.1	1,203	195	195	0	18%
Финансови институции	Дялово участие в банки	9.0	288	52	24	29	5%
	Банкови заеми	6.1	185	167	167	0	15%
	Дялови средства	3.1	144	48	0	48	4%
	Небанкови финансови институции	4.4	54	39	14	25	4%
	Финансиране на малки предприятия	0.1	38	11	8	3	1%
Общо финансови институции		22.8	709	318	213	105	29%
Промислено производство	Промисленост	6.0	369	132	126	6	12%
Общо промишлено производство		6.0	369	132	126	6	12%
Инфраструктура	Общинска и еколог. инфр.	4.0	265	79	74	5	7%
	Транспорт	2.0	343	73	73	0	7%
Общо инфраструктура		6.0	608	152	147	5	14%
Специализирана промишленост	Преработвателна промишленост	8.8	273	76	63	13	7%
	Недвижимо имущество и туризъм	2.8	225	96	65	31	9%
	Далекосъобщ., информатика и средства, за осведомяване	4.3	589	133	117	16	12%
Общо специализирана промишленост		16.0	1,087	305	245	60	28%
ВСИЧКО БЪЛГАРИЯ		56.9	3,976	1,102	925	177	100%

ПРИЛОЖЕНИЕ 4В: ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА ПОРТФЕЙЛА
(към 30 септември 2005, млн.евро)

Наименование	Екип по 30	Портфейл*	Неусвоени ангаж. средства	Действащи активи*	Оперативна оценка
Преки инвестиции					
Инвестиционен проект “Астера”	София (България)	0.0	0.0	0.0	0.0
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала (1-во)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала – (2-ро)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала- (3-то)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“БНП-Париба” (България) - Увеличение на капитала- (4-то)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“БНП-Париба” (България) АД (собствен капитал)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
БПБ – Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници	Финансови институции	2.5	0.7	1.9	0.0
Схема за необезпечено инвестиц. финансиране на БТК	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Балканфарма”		0.0	0.0	0.0	0.0
“Белведере”	Преработвателна пром.	9.0	4.0	5.0	1.0
“Боляри”	Преработвателна пром.	10.5	5.3	5.2	1.0
Кредитна линия за енергийна ефективност - “Булбанк”	Финансови институции	3.5	1.3	2.3	0.1
Българска програма за зърнение складови записи - “Експресбанк” (2000/01)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Българска програма за зърнение складови записи - “Юнионбанк” (2001/02)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Стокови тържища - България	Преработвателна пром.	0.0	0.0	0.0	0.0
Стокови тържища - България (Ревизиран инвестиционен план)	Преработвателна пром.	5.0	0.1	4.9	1.0
Застраховане и пенсионно осигуряване - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Българска пощенска банка – Ипотечна линия	Финансови институции	15.0	0.0	15.0	1.0
Рамкова схема за МСП и туризъм - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.5
Далекосъобщения - България	Далекосъобщ., информатика и ср. за осведомяване	0.0	0.0	0.0	0.0
БТК (Дълг – БТК АД)	Далекосъобщ., информатика и ср. за осведомяване	0.0	0.0	0.0	0.0
БТК (Собствен капитал)	Далекосъобщ., информатика и ср. за осведомяване	13.0	0.0	13.0	1.0
БТК Соу (Дълг - “Адвент”)	Далекосъобщ., информатика и ср. за осведомяване	0.0	0.0	0.0	0.0
Транзитни пътища - България	Транспорт	6.2	0.0	6.2	1.0
Преносна мрежа - България	Електроенергия и енергетика	39.0	24.8	14.2	1.0
“Водоснабдяване” - Бургас	Общинска и еколог. инфр.	11.0	10.8	0.2	1.0
“Кеърсбак” - България АД	Киев (Украйна)	0.0	0.0	0.0	0.0
Мини “Челопеч”	Природни ресурси	8.3	0.0	8.3	1.0
ДИФ “Бабилоп”	София (България)	0.5	0.0	0.5	0.0
Банка ДСК - Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници	Финансови институции	10.0	9.0	1.0	0.1
“Данон-Сердика” - Увеличение на капитала	Преработвателна пром.	0.0	0.0	0.0	0.0
“Данон-Сердика” Увеличение на капитала II	Преработвателна пром.	0.0	0.0	0.0	0.0
“Данон-Сердика”	Преработвателна пром.	0.0	0.0	0.0	0.0
Млекопреработвателно предпр. “Делта”	СЮИЕ Централа	0.0	0.0	0.0	0.0
“Домейн Бояр” АД	Корпоративно възстановяване	1.7	0.0	1.7	1.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 Селскостоп. - ОББ селскостоп.	Финансови институции	10.0	10.0	0.0	0.2
ЕС/ЕБВР Продълж. 3 - ДСК	Финансови институции	10.0	9.0	1.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 4 – Банка „Хеброс“ II	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 - БАКБ	Финансови институции	10.0	7.0	3.0	0.1
ЕС/ЕБВР Продълж. 5 - „Хеброс лизинг“	Финансови институции	5.0	0.8	4.2	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - Банка „Хеброс“	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - „Райфайзенбанк“, България	Финансови институции	1.7	0.0	1.7	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II - „Юнионбанк“	Финансови институции	2.3	0.0	2.3	0.0
ЕС/ЕБВР Фаза II продълж. - Обединена българска банка	Финансови институции	19.2	4.9	14.3	0.1
Рамка за енергийна ефективност - “Биохим”	Финансови институции	5.0	5.0	0.0	0.1
Проект за разширяване на мрежата - “Евровизия”	Далекосъобщ., информатика и ср. за осведомяване	0.0	0.0	0.0	0.0
Първа инвестиционна банка	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Първа инвестиционна банка (собствен капитал)	Финансови институции	3.6	0.0	3.6	1.0
Първа инвестиционна банка – синдикиран заем	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0

Наименование	Екип по 30	Портфейл*	Неусвоени ангаж. средства	Действащи активи*	Оперативна оценка
“Златен Явор”	Недвижимо имущество и туризъм	2.6	2.6	0.0	0.1
“Херфтзон” (субординиран дълг)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Международна търговска банка (България) - (бивша БИБ)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Международна търговска банка (България) Увеличение на капитала	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Международна търговска банка (България) Увеличение на капитала	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Рамка за Интернет - “Рила сълюшънс”	Далекосъобщ., информатика	0.0	0.0	0.0	0.0
“Исиклар/Целхарт”	Ташкент (Узбекистан)	0.0	0.0	0.0	0.0
“Исиклар/Целхарт” (2)	Ташкент (Узбекистан)	0.0	0.0	0.0	0.0
“Исиклар/Целхарт” (отписване)	Ташкент (Узбекистан)	0.0	0.0	0.0	0.0
Електроенергиен проект ТЕЦ “Марица-Изток” II	Електроенергия и енергетика	6.3	0.2	6.1	1.0
Електроенергиен проект ТЕЦ “Марица-Изток” III	Електроенергия и енергетика	62.2	43.3	18.8	1.0
Електроенергиен проект ТЕЦ “Марица-Изток”II	Електроенергия и енергетика	22.0	22.0	0.0	1.0
“Опет-Айгаз” - България	Природни ресурси	20.0	6.9	13.1	1.0
Холдинг “Орхидея”	Недвижимо имущество и туризъм	0.9	0.9	0.0	0.2
PFS	Корпоративно възстановяване	18.7	1.5	17.2	1.0
“Дамяница” ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Медика” АД - ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Орбител” - ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Победа” ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Родинвест/Родина”- ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
“Силуей технолоджис” ПЧФ - България	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - ДСК	Финансови институции	10.0	10.0	0.0	0.1
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - “Райфайзенбанк”- България	Финансови институции	10.0	10.0	0.0	0.1
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - ОББ	Финансови институции	5.1	5.1	0.0	0.1
Програмата за кредитиране на енергийната ефективност в дома (България) - Пощенска банка	Финансови институции	5.0	5.0	0.0	0.1
Проект за реструктуриране на железниците	София (България)	19.5	0.0	19.5	1.0
Регионална търговия: “Юнионбанк”	Финансови институции	1.0	1.0	0.0	0.0
Регионална търговия: Обединена българска банка	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Приватизация на “Соди”	София (България)	20.4	0.0	20.4	1.0
Оздравяване на “Топлофикация - София”	София (България)	30.0	17.7	12.3	1.0
Проект за обществен градски транспорт – София	София (България)	14.1	5.8	8.3	0.7
Проект за концесия на “Софийска вода”	София (България)	18.5	0.0	18.5	1.0
“Сторко”	София (България)	0.0	0.0	0.0	0.0
“Сторко” - Продажба на активи		0.0	0.0	0.0	0.0
“Съни травел” ЕООД	Недвижимо имущество и туризъм	13.0	1.7	11.3	1.0
ТВИ АД (дълг и собствен капитал)	Финансови институции	2.5	0.0	2.5	1.0
ТВIF България АД	Киев (Украйна)	0.0	0.0	0.0	0.0
ОББ – Схема за а енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници	Финансови институции	7.5	2.3	5.2	0.1
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “ПроКредит” - България	Група за малки предприятия	4.2	0.0	4.2	0.0
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “ПроКредит” - България	Група за малки предприятия	1.2	0.0	1.2	0.0
САЩ/ЕБВР МСП – Банка “ПроКредит” - България	Група за малки предприятия	6.0	0.0	6.0	0.1
“Юнионбанк” (собствен капитал)	Финансови институции	2.2	0.0	2.2	1.0
“Юнионбанк” - Схема за енергийна ефективност и възобновяеми енергоизточници	Финансови институции	3.0	2.3	0.8	0.0
Обединен българска банка - Дялова инвестиция (портаж)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
		508.1	231.0	277.1	25.8
Регионални инвестиции					
AIG Фонд “Нова Европа”	Финансови институции	0.9	0.4	0.5	0.1
Фонд на правоприменника “Адвент” за Централна и Източна Европа	Варшава (Полша)	7.5	6.9	0.6	0.2
“Билла”	Преработвателна пром.	0.0	0.0	0.0	0.0
Черноморски фонд	Финансови институции	3.5	0.0	3.5	0.4
Черноморски фонд – Увеличение на капитала	Финансови институции	2.5	0.7	1.8	0.3
Електроенергиен фонд за Централна и Източна Европа	Електроенергия и енергетика	0.3	0.0	0.3	0.1
Глобален фонд за растеж за Румъния и България	Финансови институции	3.2	2.7	0.4	0.0

Наименование	Екип по ЗО	Портфейл*	Неусвоени ангаж. средства	Действащи активи*	Оперативна оценка
“Конвергенционен фонд за нова Европа” II	Финансови институции	6.0	6.0	0.0	0.1
Балкански фонд “Евромърчант”	Финансови институции	2.5	0.0	2.5	0.5
“Европолис” II	Недвижимо имущество и туризъм	7.5	7.5	0.0	0.1
Фонд “Глобал пропърти”	Недвижимо имущество и туризъм	9.0	8.1	0.9	0.3
Фонд “Хайтман” II	Недвижимо имущество и туризъм	2.3	0.8	1.6	0.1
“Инова”/3	Варшава (Полша)	0.8	0.3	0.5	0.1
International Water United Utilities	Общинска и еколог. инфр.	3.1	0.0	3.1	0.3
Проект за заем МВА (гаранция)	Финансови институции	0.7	0.7	0.0	0.1
Проект за заем МВА II (гаранция)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
Хранителни магазини “Мигрос”, Скопие	Преработвателна пром.	0.1	0.0	0.1	0.0
Полски инвестиционен фонд V	Варшава (Полша)	4.6	1.8	2.8	0.1
“Райфайзен интърнешънъл”	Финансови институции	4.0	0.0	4.0	0.1
Регионален портфейл “Европолис”	Недвижимо имущество и туризъм	19.3	11.6	7.7	0.3
“Тригранит” Регионален/Частен дялов фонд	Недвижимо имущество и туризъм	0.0	0.0	0.0	0.0
Финансова група ТВІ N.V. (дълг и собствен капитал)	Финансови институции	0.0	0.0	0.0	0.0
TUI авансови плащания	Недвижимо имущество и туризъм	0.0	0.0	0.0	0.0
		77.8	47.5	30.3	3.0
		585.9	278.5	307.4	28.8
ВСИЧКО		585.9	278.5	307.4	28.8

ПРИЛОЖЕНИЕ 5: ТЕХНИЧЕСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО (ТС) + ДВУСТРАННА ДОНОРСКА ПОДКРЕПА

2 ПРИЛОЖЕНИЕ 5А: ПРОЕКТИ ПО ТС

Сектор	Наименование на ангажимента	Шифър на фонда	Ангажиранни средства в евро	Усвоени средства в евро	Дата на разрешаване	Статус	Бизнес група
Земеделие, гори, риболов	Проект за тържища	UKC	52,582	52,582	22.03.96	Приключен	Специализирана пром.
Общо за сектора			52,582	52,582			
Търговия, туризъм	Кредитна линия за туризма – пазарно проучване на туристическия сектор	UKC	70,584	70,584	04.09.98	Приключен	Специализирана пром.
Общо за сектора			70,584	70,584			
Общински/социални услуги	Звено за подкрепа на енергийния проект	HOL	119,598	119,598	14.06.94	Приключен	Енергетика
	Проучване на целевия пазар за Българския следприватизационен фонд	ITA	144,334	144,334	04.03.97	Приключен	СЮИЕ
	Столичен фонд за управление на общинските активи	UKC	66,902	66,902	01.06.94	Приключен	Инфраструктура
Общо за сектора			330,834	330,834			
Строителство	Трансевропейска магистрала	ECP	523,000	523,000	20.07.92	Приключен	Инфраструктура
Общо за сектора			523,000	523,000			
Енергетика	“Топлофикация” - София: Консултант по проектирането и възлагането	ECP	580,250	555,800	22.11.01	Усвоява се	Инфраструктура
	Приватизация на електроразпределението	ECP	33,900	33,900	07.05.02	Приключен	Енергетика
	Консултантски услуги	ECP	949,608	949,608	06.08.02	Приключен	Енергетика
	Консултантски услуги за приватизацията на електроразпределителните дружества в България	ECP	892,439	892,439	14.12.98	Приключен	Енергетика
	Консултантски услуги за създаване на независими електропроизводствени мощности	ECP	996,468	996,468	22.11.01	Приключен	Енергетика
	“Топлофикация” - София: Консултант по проектирането и възлагането	FIN	31,884	31,884	12.04.00	Приключен	Енергетика
	“Топлофикация” - София: Консултант по инвестиционната стратегия на “Топлофикация”	GERK	37,544	37,544	01.05.96	Приключен	Енергетика
	Варианти за газова сероочистка по проекта за ТЕЦ “Марица-Изток” III	GERK	40,392	40,392	09.03.98	Приключен	Небанкови институции
	Консултант по въпросите на политиката за “Топлофикация”	GERK	48,813	48,813	17.01.00	Приключен	Енергетика
	Консултантски услуги по отделянето на активите за преноса	IRL	40,350	40,350	26.05.99	Приключен	Енергетика
	Финансова оценка на проекта за електропреноса	UKC	24,718	24,718	01.06.99	Приключен	Енергетика
	“Топлофикация” - София: кампания за осведомяване на обществеността	UKF	50,000	25,097	05.09.02	Усвоява се	Инфраструктура
	Кредитна линия за енергийна ефективност в дома	UKF	21,700	20,892	06.10.04	Усвоява се	Енергетика
Общо за сектора			3,748,065	3,697,904			
Финанси, бизнес	Обединена българска банка - финансово-правен анализ и разработване на съкровищна и кредитна политика и процедури	ECP	455,925	455,925	20.03.93	Приключен	Финансови институции
	Българска инвестиционна банка - управление, обучение и внедряване на системи	ECP	841,893	841,893	20.06.93	Приключен	Финансови институции

Сектор	Наименование на ангажимента	Шифър на фонда	Ангажира ни средства в евро	Усвоени средства в евро	Дата на разрешава не	Статус	Бизнес група
	Българска инвестиционна банка – финансово-правен анализ и документи по регистрацията	ECP	100,000	100,000	20.07.93	Приключен	Финансови институции
	“Юнионбанк”: Институционално развитие – Съветник на висшето ръководство	ECP	213,178	213,178	18.12.02	Приключен	Финансови институции
	“Юнионбанк”: Институционално развитие – Кредитен съветник	ECP	236,073	236,073	18.12.02	Приключен	Финансови институции
	Обединена българска банка – програма по “туининг”	ECP	832,008	832,008	30.01.97	Приключен	Финансови институции
	СПФ – Български СПФ – Правни консултантски услуги А	EUBPP	37,274	37,274	22.03.02	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд - управител на фонда (4-та година)	EUBPP	863,162	863,162	07.03.01	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд – Инвестиционни консултантски услуги	EUBPP	32,210	32,210	07.11.01	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд – Инвестиционни консултантски услуги	EUBPP	28,285	28,285	07.11.01	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд - Правни консултантски услуги	EUBPP	5,700	5,700	07.11.01	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд - управител на фонда	EUBPP	780,836	780,836	09.01.02	Приключен	Финансови институции
	Управител на фонд	EUBPP	713,000	713,000	08.07.98	Приключен	Финансови институции
	СПФ - Български СПФ – Специализирани консултантски услуги	EUBPP	652,595	652,595	08.07.98	Приключен	Финансови институции
	СПФ – Български СПФ – Правни консултантски услуги I - Eversheds	EUBPP	61,688	61,688	17.03.99	Приключен	Финансови институции
	Български СПФ – Правни консултантски услуги II - Salans Hertzfeld & Heilbronn	EUBPP	67,161	67,161	17.03.99	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд – Инвестиционни консултантски услуги-1	EUBPP	240,090	240,090	17.03.99	Приключен	Финансови институции
	Български следприватизационен фонд – Инвестиционни консултантски услуги - 2 - PricewaterhouseCoopers	EUBPP	171,433	171,433	17.03.99	Приключен	Финансови институции
	Български СПФ – Специализирани консултантски услуги - индивидуални договори - 2	EUBPP	352,898	352,898	31.03.99	Приключен	Финансови институции
	СПФ – Български СПФ - управител на фонда - 2 и 3	EUBPP	1,615,002	1,615,002	31.03.99	Приключен	Финансови институции
	Обединена българска банка – предприватизационна подготовка (Фаза II)	JAP	173,949	173,949	16.05.94	Приключен	Финансови институции
	Регионално изследване на нуждите от търговско финансиране	SWE	11,573	11,573	01.11.95	Приключен	СЮИЕ
	Преглед на нуждите от експортно финансиране	UKC	12,237	12,237	01.01.96	Приключен	СЮИЕ
	Правен анализ на възможностите за ипотечно обезпечаване	UKE	45,000	0	17.11.04	Ангажиран	Финансови институции
	“Бабилон” Възлагане на управление на човешките ресурси	UKF	9,701	9,701	08.03.04	Приключен	СЮИЕ
	Българска банка за микрофинансиране – Консултанти по кредитирането	USSP	383,480	383,480	18.06.01	Приключен	Заместник-вицепрезидент
	Българска банка за микрофинансиране(ББМ) – Консултанти по кредитирането на микро- и малки предприятия	USSP	1,258,834	1,258,834	24.10.01	Приключен	Заместник-вицепрезидент
	Банка “Прокредит” - регионално разрастване	USSP	823,655	755,129	30.04.03	Усвоява се	Зам-вицепрезидент
Общо за сектора			11,018,840	10,905,314			
Общински услуги	Схема за финансиране на проекта по Вик, България	CEI	257,233	189,225	13.04.04	Ангажиран	Инфраструктура
	Проект за Вик	CEI	46,210	43,860	13.10.04	Ангажиран	Инфраструктура
	Предпроектно проучване на Вик- София	ECP	150,000	150,000	20.11.92	Приключен	Инфраструктура

Сектор	Наименование на ангажимента	Шифър на фонда	Ангажира ни средства в евро	Усвоени средства в евро	Дата на разрешаване	Статус	Бизнес група
	Усъвършенстване на столичното ВиК	ECP	650,000	650,000	03.12.97	Приключен	Инфраструктура
	Усъвършенстване на столичното ВиК	ECP	150,000	150,000	19.12.00	Приключен	Инфраструктура
	Усъвършенстване на столичното ВиК	UKC	24,997	24,997	01.03.99	Приключен	Инфраструктура
	Разработване на подзаконовни актове за регламентиране на водния сектор	UKF	50,000	0	24.02.05	Ангажиран	СЮИЕ
Общо за сектора			1,328,440	1,208,082			
Производство	Програма за управление на стратегическата промяна в Централна, Източна и Южна Европа: „Аптехно“ Стара Загора АД	BRSF	48,069	48,069	20.06.01	Приключен	СЮИЕ
	Програма за управление на стратегическата промяна - Тиквеш	CEI	60,000	8,000	06.02.05	Ангажиран	СЮИЕ
	Преструктуриране на железниците	ECP	583,455	583,455	20.07.92	Приключен	Инфраструктура
	Софийско тържище – предпроектно проучване	GER	183,297	183,297	20.04.93	Приключен	Специализирана пром.
	Програма за управление на стратегическата промяна) - “Алкомет”	ITA	48,400	48,400	03.07.00	Приключен	СЮИЕ
	Инвестиция в млечната промишленост	JAP	375,000	375,000	16.05.94	Приключен	Специализирана пром.
	Българска програма за зърнени записи	USA	36,958	36,958	16.06.99	Приключен	Специализирана пром.
	Програма за управление на стратегическата промяна - SNS АД	WAL	48,400	24,000	06.12.00	Усвоява се	СЮИЕ
Общо за сектора			1,383,579	1,307,178			
Транспорт, складови бази	“Български железници” - модел за остойностяване	CAN2	49,140	49,140	30.06.99	Приключен	Инфраструктура
	Подготовка на Черноморската програма за приоритетно инвестиране в населените места (Фаза I)	ECP	228,774	228,774	17.12.93	Приключен	Инфраструктура
	БДЖ: помощ във финансовото отчитане	ECP	369,375	369,375	07.09.99	Приключен	Инфраструктура
	Проучване на обществен транспорт в гр. София	JAP	321,897	321,897	01.07.93	Приключен	Инфраструктура
	Генерален план на пристанище Варна	JAP	620,000	620,000	01.07.93	Приключен	Инфраструктура
	Проект за паркинги в гр. София: Стратегия за паркингите и план за действие	JAP	189,654	189,654	19.09.03	Приключен	Инфраструктура
	Проект за обществен транспорт в гр. София – нова система за таксуване	NSPT	174,405	78,532	20.06.03	Усвоява се	Инфраструктура
	Проект за обществен транспорт в гр. София – нова система за таксуване (Конференция на Международната асоц. по обществен транспорт)	NSPT	2,264	2,264	03.03.04	Приключен	Инфраструктура
	Търг за автобусния превоз в гр. София	TAI	192,040	53,581	12.11.03	Усвоява се	Инфраструктура
	Проект за модернизация на железниците	UKC	23,763	23,763	31.08.94	Приключен	Инфраструктура
	Проект за обществен транспорт в гр. София – гаранционно проучване	UKC	50,635	50,635	05.04.95	Приключен	Инфраструктура
	Проект за обществен транспорт в гр. София – консултант по обществен транспорт	UKC	10,006	10,006	05.04.95	Приключен	Инфраструктура
	Проект за обществен транспорт в гр. София – правен консултант	UKC	37,035	37,035	05.04.95	Приключен	Инфраструктура
Общо за сектора			2,268,988	2,034,656			
Всичко			20,724,911	20,130,135			
Брой ангажименти:			75				

**ПРИЛОЖЕНИЕ 5В: ФОНДОВЕ ЗА ТС И ДОНОРИ – СЪВКУПНИ
АНГАЖИМЕНТИ**

ДОНОР	Ангажирани средства в ЕВРО
Белгия – Общо Фонд ТС	48,400
Канада - Общо Фонд ТС	49,140
Европейски съюз	14,407,681
Финландия - Общо Фонд ТС	31,884
Германия - Общо Фонд ТС	310,045
Ирландия - Общо Фонд ТС	40,350
Италия - Общо Фонд ТС	556,177
Япония - Общо Фонд ТС	1,680,499
Различни донори	114,676
Холандия - Общо Фонд ТС	296,267
Швеция - Общо Фонд ТС	11,573
Тайван - Общо Фонд ТС	192,040
Обединено кралство - Общо Фонд ТС	549,860
САЩ - Общо Фонд ТС	2,502,927
Всичко	20,791,519

ПРИЛОЖЕНИЕ 6: ПРОГРАМИ ЗА ОЗДРАВИТЕЛЕН МЕНИДЖМЪНТ И ПРЕДОСТАВЯНЕ НА БИЗНЕС КОНСУЛТАНТСКИ УСЛУГИ

Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултантски услуги се изпълняват с помощта на различни донори и допълват програмите за МСП, чрез които пряко се подпомагат отделни приватизирани предприятия в страните на действие на ЕБВР. Програмите започнаха работа в началото на 90-те години с първоначален капитал от ЕБВР, ПРООН, ЕС, Скандинавския съвет на министрите и Япония. Досега, благодарение на същественото финансиране от ЕС, Скандинавския съвет на министрите и 21 отделни държави-донори са изпълнени над 1,200 проекта по програмата за оздравителен мениджмънт и 3,745 проекта за бизнес консултации в 27 страни, по които са усвоени над 100 млн. евро донорски средства.

Програмите за оздравителен мениджмънт помагат на потенциално жизнестойчиви МСП да се пригледат, да оцелеят и се разраснат в условията на пазарна икономика, като почерпят от разностранния и богат опит на наскоро оттеглили се ръководни кадри с над 15-годишен опит в отрасъл, пряко свързан с дейността на предприятието-бенефициент.

Бизнес консултантските услуги съдействат на предприятията да преодолеят препятствията пред растежа чрез отпускането на безвъзмездна помощ, целяща да окуражи ръководителите на предприятия да се възползват от външни бизнес услуги, предоставяни от местни консултанти, акредитирани да предоставят бизнес консултации. Освен това, бизнес консултантските услуги спомагат за повишаване на способностите и уменията на вътрешния консултантски сектор в страните, където дейно присъстват.

Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултантски услуги поддържат списък с готови проекти от широко представителни райони и сектори, за да могат осигурените от донорите средства да се усвоят своевременно.

Цели

Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултантски услуги подкрепят икономическата реформа и растеж чрез трансфер на управленски и технически умения, въвеждане на принципите на отговорно дружествено управление и непосредствено споделяне на търговски опит с потенциално жизнестойчиви предприятия.

Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултантски услуги изграждат силни ръководители на равнището на МСП и стабилна база от бизнес консултанти на местно ниво, които да отговорят на потребностите на предприятията в бъдеще, като по този начин играят ролята на катализатори на стопанския и социален преход и допринасят за постигане на целите на донорите, а именно преодоляване на бедността и повишаване на стандарта на живот.

Освен че подобряват резултатите от дейността, програмите за стратегическа промяна и бизнес консултации могат да улеснят контакта на предприятията с потенциални инвеститори, в т.ч. ЕБВР и свързаните с нея финансови посредници.

Програмите за стратегическа промяна разполагат с контролируеми, поддаващи се на отчетност и измерване системи за предоставяне на услуги и пряка връзка към мрежа от финансови посредници, благодарение на ЕБВР. ЕБВР и останалите донори предлагат различни кредитни и заемни възможности, подходящи за по-

малките предприятия, в случай че те се нуждаят от финансиране за ново оборудване или контрол на процесите и др. Някои от тези схеми са достъпни и в България.

Обзор на дейността в България

Досега в България, по линия на Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултации са осъществени 214 проекти, като са усвоени приблизително 5.5 млн. евро донорски средства. В тази сума са включени значителни вноски от ЕС, Централноевропейската инициатива (CEI) и правителствата на Великобритания, Австрия и Япония.

Със средства от Япония, програмите за оздравителен мениджмънт също са в помощ и на български предприятия, ратифицирали Протокола от Киото за внедряване на “механизми за чисто развитие” (МЧР). Консултантите също така ще консултират съответните министерства на българското правителство с оглед насърчаването и развитието на МЧР. Проектите, свързани с дейности по МЧР ще си взаимодействат с банковите екипи на ЕБВР по отношение на търгуването на квотите за карбоновите емисии за постигане на енергийна ефективност. МЧР могат да привлекат и чуждестранни инвестиции за възобновяеми енергийни източници и други проекти за намаляване емисиите на парникови газове, като по този начин подпомогнат устойчивото развитие на икономиката.

Оценка и резултати

Програмите за оздравителен мениджмънт и бизнес консултации оценяват успеха на проектите чрез измерване ръста на продажбите, производителността и заетостта в компаниите, подпомогнати от тях.

Предприятията в България, възползвали се от помощта на програми за бизнес консултации са увеличили оборота си средно с 25%, заетостта – със 7% и производителността през първата година след приключване на проекта със 17%.

Програмата за бизнес консултации предоставя услуги, отговарящи на действителните нужди на предприятията. В сравнение с други програми за бизнес консултации, Програмата за бизнес консултантски услуги предлага на предприемачите ясни условия за кандидатстване, бързи процедури за оценка на заявките и по-голяма прозрачност.

Подходът, използван при бизнес консултантските услуги се оценява от предприемачите като високоефективен в приоритизирането на съперническите си области на развитие (системи за управление на качеството, пазарни проучвания, внедряване на програмни продукти и др.). С помощта на служителите от Програмата за бизнес консултации предприемачите подбират най-квалифицираните сред компетентните консултанти, за да си осигурят най-добро качество на изпълнение спрямо цената на услугата. В допълнение, доброто познаване на обстоятелствата, свързани с множеството местни компании, позволява насочването им към други програми или ресурсни центрове. Клиентите на Програмата са облагодетелствани от запаса знания на служителите и след приключване на техните проекти, тъй като се обръщат към тях за съвет и по общи въпроси.

Отзивите на клиентите на Програмата са преимуществено положителни и показват, че: 71% от клиентите са останали много доволни от стопанските си резултати след

консултирането (повишаване на уменията, увеличаване на пазарното присъствие, реструктуриране, съкращаване на разходите и т.н.); 70% оценяват консултантските проекти като много успешни; и 92% дават оценка “отличен” на помощта по Програмите за консултации (в т.ч. процедура, срокове, сътрудничество по подбора на консултанти и др.).

Програмата за оздравителен мениджмънт има доказано въздействие върху прехода и държи високо ниво на успеваемост от 80 % във всички страни, където се осъществява, в т.ч. и в България, въз основа на независими оценки на резултатите от рода на усъвършенствани управленски умения, повишена производителност и по-добър пласмент.

В България по тази програма са подпомогнати 22,500 работници в предприятия с общ оборот от 330 млн. щ.д.

Оздравителните програми в България са довели до увеличаване на производителността със средно 55% в 43 предприятия в цялата страна, като средното увеличение на оборота на предприятие възлиза на 33%.

Изказвания на бенефициенти

"Ако не беше помощта по Програмата за бизнес консултантски услуги не бих използвал консултант по мениджмънт за реорганизацията на моята компания; и ако не беше точно този проект за консултации нямаше да разбера, че има цяла вселена от знания за мениджмънт и как да я ползвам в ежедневната си дейност. След изпълнението на проекта разбрах, че е нужно да разширя познанията си по мениджмънт и затова сега съм се включил в задочна програма за Магистър бизнес администрация." *Изпълнителен директор на фабрика за мебели, България*

"Напълно сме удовлетворени от точния подбор на старши консултант за оздравителната програма, притежаващ професионален опит и подготовка, напълно отговарящи на нашите изисквания. Проектът по оздравителната програма ясно очерта пътя, по който трябва да върви нашето предприятие, за да се превърне в истински (ефективен) търговец на едро по западен образец." *Изпълнителен директор на производствено предприятие за охранителна техника, България*

Инвестиции на ЕБВР и външно финансиране на предприятия

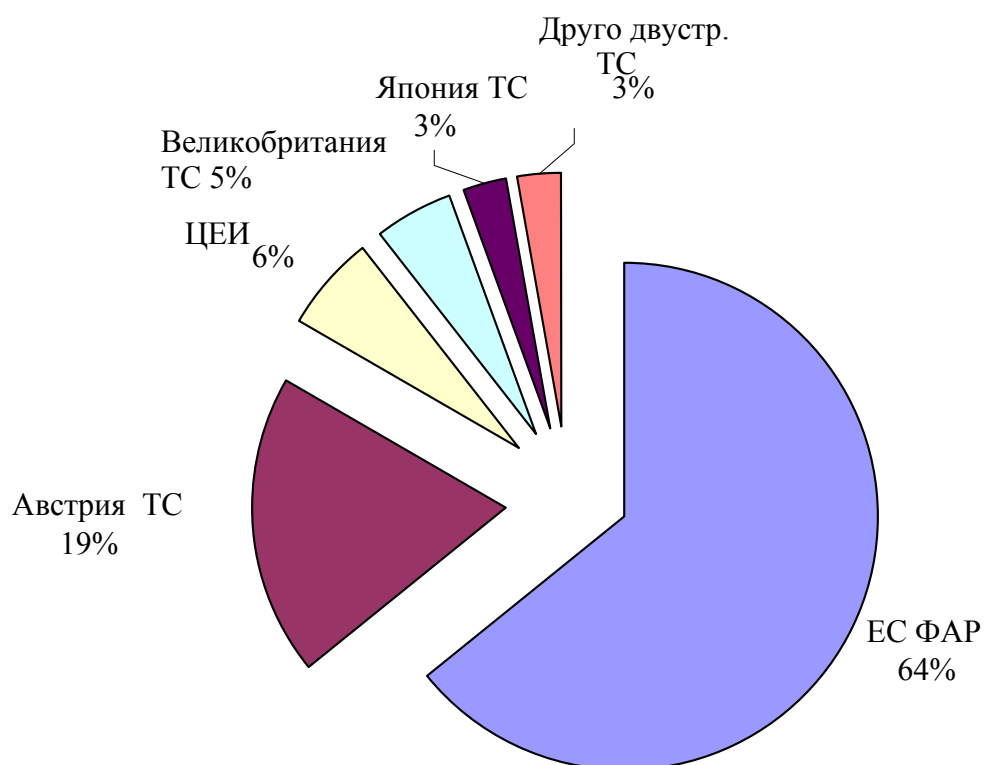
Три предприятия, ползвали услугите по оздравителни програми привлякоха в България 4.3 млн. евро инвестиции в дялово участие на ЕБВР.

Българските предприятия, които са се възползвали от Програмата за бизнес консултантски услуги привлякоха 80.1 млн. евро в заеми и инвестиции по програми за бизнес консултации, като 11.95 млн. евро бяха осигурени от партниращи си с ЕБВР инвестиционни институции.

Дейности в България по ПОМ/БКУ по промишлени сектори (214 проекти)

Дейности в България по ПОМ/БКУ според източника на финансиране (214 проекти)

ПРИЛОЖЕНИЕ 7: ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ПРЕХОДА И ИЗВЛЕЧЕНИ ПОУКИ

ИЗВЛЕЧЕНИ ПОУКИ - 2002-2004 Г.

2004 г.

Важността на дългосрочното стратегическо планиране за дяловите инвестиции. Отклоняването от стратегическата посока може да предизвика преждевременно прекратяване на участието. При започване на дейността, Банката и фирмата-бенефициент на инвестицията могат да се споразумеят за общ стратегически и финансов план, включващи финансовата политика по отношение на коефициента на задлъжнялост и ликвидността. Внимателно планираните бюджет и финансова стратегия за период от 5 години, с годишно утвърждаване от надзорен съвет, могат предварително да разкрият проблемите и да спомогнат за избягване на преждевременно прекратяване на участието. *Холдинг ТВІ N.V. (България/Румъния)*

Съгласуваното съобщение за прекратяване на участието на ЕБВР и Холдинг ТВІ можеше да успокои страховете относно потенциалното отражение в местен мащаб. В този смисъл си струва да се отбележи, че присъствието на ЕБВР на даден пазар допринася в значителна степен за доверието към него. Следователно, оттеглянето изисква обмислена стратегия за съхраняване на доверието в компанията-бенефициент, без оглед на обосноваността на решението на страните да се оттеглят. *Холдинг ТВІ N.V. (България/Румъния)*

Когато застрахователния надзор се смята за слаб и защитата на потребителите е незначителна, е задължително пазарното поведение на компаниите да се следи посредством непрекъснато наблюдение на пазара на местно равнище. Това би било от полза за представителите на ЕБВР на равнището на Надзорния съвет при определяне на ответните мерки в случай на проявена некоректна практика. *Холдинг ТВІ N.V. (България/Румъния)*

2003 г.

Ранното ангажиране поражда успех в дългосрочен план по общински и инфраструктурни проекти. Разумното усвояване на техническата помощ по линия на техническото сътрудничество с партниращи правителствени агенции по време на проектирането води до по-завършени идейни проекти и по-успешната приватизация на дружествата за комунални услуги. *“Софийска вода”(България)*

Необходимостта продуктът да има запазена марка и в случаите на естествен монопол върху предоставянето на комунални услуги. Встъпителният семинар е от решаващо значение за обмена на знания по току-що раздържавени общински проекти. Новата компания има нужда да наложи “търговската марка” на продукта, в отговор на променящите се обществени нагласи и да популяризира новите си услуги. За извоюване на общественото доверие решаваща роля играе ефективната работа с обществеността, особено във връзка с необходимото повишение на цените. *“Софийска вода”(България)*

Доставчиците на комунални услуги с монополно положение се нуждаят от силен независим регулаторен орган. Общинските проекти за комунални услуги изискват силен независим регулаторен орган, който да действа като безпристрастен независим орган, ясно разграничен от политическите институции,

гарантиращ справедливо управление и равнопоставеност в сектора. **“Софийска вода” (България)**

Необходимост от по-тясно сътрудничество и съгласуваност с останалите донори или МБР (Международна банка за развитие) по време на проектирането и изпълнението на общински и инфраструктурни проекти. ЕБВР трябва да постигне по-тясна съгласуваност с останалите донори както с оглед сближаване на очакванията, така и за оптимизация на крайните резултати от проектите. Това важи с особена сила за общинските и инфраструктурните проекти, които частично зависят от подобрения в капиталовата структура, финансирани от други донори или международни финансови институции по схемата за ориентирани към крайни резултати помощи. **“Софийска вода” (България)**

НАПРАВЕНИ ИЗВОДИ ЗА БЪДЕЩИ СТРАТЕГИИ

Правна рамка

Все по-голяма тежест ще придобива правната защита на потребителите. За да е налице адекватно законодателство и процес на реформа на фирмено и отраслово равнище, инвестиращите на нововъзникнали пазари компании ще трябва да съдействат за разработване на съответното законодателство за защита на потребителите. Освен това, браншовите организации следва да възприемат етични правилници и добри практики. ЕБВР може да подкрепи тези усилия като насърчава партньорите си да вземат активно участие в подобни сдружения и инициативи за налагане на добри практики на пазара. Има възможност средства по ТС да се усвояват по полезен начин в тази насока. ***Холдинг TBI N.V. (България/Румъния)***

Конкретните мерки за контрол на частни предприемачески банки следва да предвиждат по-строги изисквания за капиталова адекватност и да заложат критерии/цели за пазарен дял. При новите предприемачески банки почти неизбежно се забелязва известно кредитиране на свързани лица, обосновано с “банкиране на дребно” или “съкровищни функции в бизнес група”. Този риск може да се контролира най-успешно с изискването за по-висок коефициент на капиталова адекватност, отколкото обичайния за вече утвърдена банка. Особено трябва да се внимава, ако кредитирането на свързани лица се осъществява между две или повече финансови операции на пазара, тъй като те обикновено съставляват високорисково обременяване на уязвими капитали. Рискът от пълен провал на предприемаческите банки намалява с растежа на пазарния им дял или франчайзинга. Съобразно конкретните условия в страната, Банката би могла да постави под известен контрол (или да внесе успокоение относно) рисковете по сделки с подобни банки чрез внимателен анализ на действителния пазарен дял в началото и изпълнението на цели в хода на наблюдението. ***Първа инвестиционна банка (България)***

Подбор и наблюдение на партньорите

Малко вероятно е организации, чиито цели са преимуществено насочени към развитие да станат подходящи партньори на Банката по проекти, целящи да осигурят подкрепа за растежа на предприемачеството. Необходимо е още от самото начало да се открие общото в търговските цели на партньорите в дяловата инвестиция. Банката трябва внимателно да съпостави ангажиментите на партньорските организации с нестопанска цел със способността да генерират приходи по проекти, което е необходимо за постигане целите на Банката в хода на прехода. Особено внимание следва да се обърне на поетите ангажименти и

мотивацията на партньорите, тъй като те не излагат собствените си капитали на риск, а усвояват средства с благотворителна цел под формата на основен капитал. **“КЕЪРСБАК-България АД (България)**

Предвиждане на клаузи в проектните споразумения, позволяващи на Банката да предприеме необходимите действия в случай на лоши резултати, постигнати от управителите на фондове. Банката следва да има достъп до мерки за защита на инвестицията. По целесъобразност, споразуменията на акционерите и тези с други лица следва да предвиждат механизми, даващи възможност на Банката да отстранява отрицателните последици от лошите резултати. В конкретния случай, статуса на партньора на банката- организация с нестопанска цел- е трябвало да предизвести банката за възможността другите акционери да подценят финансовите резултати на фонда. **“КЕЪРСБАК-България АД (България)**

Дружествено управление и управленска структура. С оглед съблюдаването на доброто корпоративно управление, е важно проектните споразумения да изискват изграждане на надлежната управленска структура както в компанията на спонсора, така и в проектната компания. По този проект спонсорът бързо е диверсифицирал дейността си и старият начин на управление се е оказал неподходящ, което в крайна сметка довежда до лошо управление. **“Целхарт” АД (България)**

Усвояване на средства по ТС

Ранното ангажиране поражда успех в дългосрочен план по общински и инфраструктурни проекти. Разумното усвояване на техническата помощ по линия на техническото сътрудничество с партниращи правителствени агенции по време на проектирането води до по-завършени идейни проекти и по-успешната приватизация на дружествата за комунални услуги. **“Софийска вода”(България)**

Съгласуване на действията

Необходимост от по-тясно сътрудничество и съгласуваност с останалите донори или МБР по време на проектирането и изпълнението на общински и инфраструктурни проекти. ЕБВР трябва да постигне по-тясна съгласуваност с останалите донори както с оглед сближаване на очакванията, така и за оптимизация на крайните резултати от проектите. Това важи с особена сила за общинските и инфраструктурните проекти, които частично зависят от подобрения в капиталовата структура, финансирани от други донори или международни финансови институции по схемата за ориентирани към крайни резултати помощи. **“Софийска вода”(България)**

Околна среда

Изграждане на капацитет чрез дългосрочно наемане на консултанти. В предприятия със сложен производствен процес е важно да се наеме съветник/консултант по екология на дългосрочен договор, за да се изгради капацитет и се осъществи трансфер и внедряване на процеси за постигане на добри екологични резултати. **“Целхарт” АД (България)**

Доклади за въздействие на околната среда. Екологичните показатели следва да включват отчитане на специфичните за производството емисии, като по този начин позволят лесна съпоставка на екологичните резултати спрямо отрасловите норми и насоки. **“Целхарт” АД (България)**

ПРИЛОЖЕНИЕ 8: ОКОЛНА СРЕДА

Енергетика и околна среда

Банката ще продължава да играе важна роля в енергийния сектор като съдейства за устойчивото развитие на сектора чрез инвестиционни проекти, докато в същото време търси решения на въпроси свързани с околната среда, здравеопазването и безопасността, във връзка с остаряващите ядрени и топлоелектрически мощности. В ядрения сектор Банката подпомага извеждането от експлоатация на блокове I-IV на единствената действаща атомна електроцентрала АЕЦ “Козлодуй” (произвеждаща 44% от електроенергията в страната). Международният фонд за подпомагане на извеждането от експлоатация на АЕЦ (Фонд “Козлодуй”), администриран от Банката, бе създаден през 2000 г. ЕС и 10 европейски страни отпуснаха близо 200 млн. евро в подкрепа на извеждането от експлоатация и финансирането на подготовката и изпълнението на проектите за реструктуриране и модернизация на енергоспособностите или за подкрепа на повишаването на енергийна ефективност на страната, в т.ч. проекта за енергийна ефективност на столичната “Топлофикация”.

Благодарение на безвъзмездната помощ от фонда, ЕБВР откри две кредитни линии за български банки за енергийна ефективност и финансиране на възобновяеми енергоизточници. Първия акредитив за енергийна ефективност в промишлеността за МСП и проекти за възобновяеми енергоизточници в частния сектор, открит през 2004 г., доказва своята полезност с 25 подпроекта на обща стойност от около 12.5 млн. евро. Общата проектна стойност надвиши 25.5 млн. евро, генерирайки годишно спестявания на електроенергия с мощност 8,000 MWh и 160,900 GJ спестена топлоенергия. Втората кредитна линия за енергийна ефективност в домакинствата бе продължена съвсем наскоро; четири заемни споразумения бяха подписани през м. юни и юли 2005 г. с местни банки за кредитиране на домакинства.

В края на 2004 г. Банката сключи първата сделка за въглеродни кредити съобразно Протокола от Киото и по линия на Холандския фонд за сътрудничество за намаляване на емисиите, разполагащ с 32 млн. евро. По този първи проект българско предприятие за хартия (“Фабриката за хартия-Стамболийски”), съвместна собственост на Банката и Международната финансова корпорация (МФК), ще намали емисиите на парникови газове като премине от използването на нефт и природен газ като енергийни източници към възобновяема биомаса и ще изтъргува натрупаните въглеродни квоти на Банката. Банката проучва още три проекта по линия на Холандския фонд за сътрудничество за намаляване на емисиите.

България е поела ангажимент да намали емисиите на парникови газове с 8% в периода 2008-12 г. спрямо 1988 г. Спадът в промишленото производство през 90-те години на миналия век, съчетан с енергийна неефективност (енергопотреблението отнесено към общо произведената продукция надвишава с над 7 пъти средните стойности на държавите-членки на ОИСР) води до 10 млн. т. годишни емисии въглероден диоксид.

Банката участва в модернизацията на ТЕЦ “Марица-Изток”, включително и монтирането на сероочистка за димни газове на няколко блокове в “Марица-Изток” II и рехабилитацията на “Марица-Изток” III. Банката ще отпусне заем на “Марица-Изток” I за финансиране на строителството на нова централа на лигнитни въглища с мощност 2X300 MW. Тази мощност ще замени

съществуващата от 500MW, от които 300 MW вече са изведени от експлоатация и демонтирани.

През 1990 г. трите блока на ТЕЦ “Марица” бяха определени за най-горещите екологични точки в Европа по отношение на сярното замърсяване. Добиваните в страната лигнитни въглища имат високо съдържание на сярна и пепел, а се използват в електроцентралите за гориво. Поради местоположението си, ТЕЦ “Марица” значително влошава качеството на въздуха в района, най-вече поради фините частици прах и серния диоксид, причинени от експлоатацията на три големи и неефективно работещи на лигнитни въглища електропроизводствени мощности, и поради добива на лигнит от открити мини.

Националната стратегия предвижда вече осъществени мерки за решаване на този проблем, по-конкретно чрез програма за подмяна на действащите мощности и инсталиране на ново оборудване за намаляване на замърсяването в съществуващите мощности. Резултатът от това бе значително подобряване на качеството на атмосферния въздух в района през последните години. Предложеният проект за “Марица-Изток” I ще бъде един от най-големите проекти с чуждестранни инвестиции в страната. Новата електроцентрала ще използва последна дума на техниката в контрола върху замърсяването и ще отговаря на съответните норми на ЕС и България за емисии от механични частици. Компанията бенефициент прие програма за обществено допитване и разкриване на информация. Допълнително обществено допитване бе проведено в контекста на Директивата за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването през 2005 г.

Банката възнамерява да инвестира в приватизацията на електроразпределителната мрежа, което би могло да ограничи загубите на електроенергия и да подобри енергийната ефективност. Банката обмисля финансирането на малка ВЕЦ в областта на възобновяемите енергоизточници. Строителството на малки ВЕЦ-ове ще замести електропроизводствени мощности, които към момента работят на ядрено и твърдо гориво. Банката продължава да работи по проекти за енергийна ефективност.

Водоснабдяване и канализация

В сектора водоснабдяване и пречиствателни станции за отпадъчни води Банката съсредоточава усилията си в подобряване на качеството на водите и отпадъчните товари въобще. Банката подкрепя инвестицията на “Софийска вода” в оздравяването на ВиК мрежата и подписа договор за проект, който ще позволи на ВиК Бургас да осъществи програма за модернизация на водоснабдителната и канализационната инфраструктура в Бургас и прилежащите общини. Проектът за ВиК Бургас е пилотен за България и цели да допълни значителната безвъзмездна помощ по линия на ЕС ИСПА.

В резултат на дългогодишна безstopанственост и лошо управление във водния сектор, водоснабдяването и свързаната с отпадъчните води инфраструктура са в тежко състояние. Статистиката сочи загуби на вода възлизащи на 56 % през 2003 г., спрямо 15 % през 1980 г., а аварията по тръбите са 12 пъти по-високи от тези в ЕС. Притокът на частни капитали за водния сектор също е ограничен, поради несъвършенствата в законовата и подзаконовата рамка. Напоследък българското правителство предприе стъпки за създаване на ефективно работещ регулаторен орган и за приемане на законодателни изменения, които биха позволили използването на средства по ЕС ИСПА.

Заемните средства от ЕБВР и безвъзмездната помощ по ИСПА ще имат положително отражение и върху туризма. Към момента ВиК Бургас предоставя ВиК услуги на приблизително 425,000 души в града и околните населени места. Дружеството доставя вода на две регионални водоснабдителни дружества във Варна и Сливен като обслужва почти цялото Черноморие, ключов район за летния туристически сезон в България. Участието на Банката ще спомогне гр. Бургас да спазва екологичните директиви на ЕС и да намали замърсяването на Черно море. Банката наскоро подписа два договора за благоустройствени проекти в района на Варна и в момента обмисля проекти в туризма по Черноморието. Подобни предложения трябва да се подлагат на внимателна оценка за екологично и социално въздействие и да бъдат поставени на обществено обсъждане предвид значението на екологията в района, загрижеността на местното население по отношение на строителството и сезонния характер на туризма. Банката ще продължи да се съобразява с разпоредбите за пречиствателни станции на отпадните води по подобни проекти с оглед опазването на околната среда по Черноморието.

Други сектори и околна среда

Банката ще продължи да прилага строги екологични стандарти в дървопреработвателната промишленост, основани на най-добрите налични техники за облекчаване на въздействието върху околната среда. Природозащитни неправителствени организации (НПО) като например Световния фонд за опазване на природата (WWF) определят незаконната сеч като проблем за България. Въпреки силно ограничителния характер на българското законодателство, уреждащо дейността на дърводобивните предприятия, чието приложно поле обхваща сферата на горите от планирането до контрола, на практика държавните органи не упражняват ефективен контрол върху дърводобива. Чрез свързан с горите проект Банката ще съсредоточи вниманието си върху въвеждане на устойчиви практики в дърводобива, основани на международно признати принципи за устойчиво управление на горското стопанство. По-конкретно, Банката ще поощрява доброволни пазарно-ориентирани механизми като схеми за сертификация, които да гарантират екологосъобразен и устойчив дърводобив. Наред с това Банката търси възможности за утвърждаване на по-устойчива система за сертификация на управлението на горското стопанство чрез пазарни механизми и наблюдава предлагането на сертифициран дървен материал в България.

Отпадъците от минодобива, които понастоящем са в огромни количества, са най-големия екологичен проблем в сектора. Финансовите средства, заделени от банката за мините в Челопеч, Софийски окръг, за добив на мед и злато целят подобрения в хвостохранилището, рехабилитация на засегнатите от предишна промишлена дейност райони и подобряване състоянието на хранилището. В момента се разглежда възможността за инвестиция “на зелено” в златен рудник близо до Крумовград, южна България. Той ще обхване редица въпроси, свързани с екологията, професионалните заболявания и безопасните условия на труд, социалната сфера и трудовата заетост. Вече е изготвен ОВОС, който се обсъжда в Банката. Предстои да бъде договорен екологичен План за действие със спонсора, за да може проекта да се разработи съобразно условията на Банката. През м. юли 2005 г. работещите по екологични въпроси служители на Банката посетиха обекта на място и проведеха среща с участниците в проекта, включително и НПО.

Във финансовия сектор, през 2005 г. бе осъществено проучвателно посещение в България, в хода на което бяха проведени срещи с НПО сектора, в т.ч. посещения на място в ски-курорта Банско и Кресненското дефиле. Банката ще продължи да изисква от партниращите финансови институции в България да спазват процедурите за екологичен финансово-правен анализ, които са неделима част от процеса на оценка за кредитиране/инвестиции.

Обществен достъп до екологична информация, общественото участие във вземането на решения и достъп до правосъдие в екологията.

През 2003 г. България ратифицира Конвенцията от Аархус. Доклада от 2005 г. за спазване на Конвенцията бе изготвен от Министерството на околната среда и водите (МОСВ) и бе поставен на обществено обсъждане преди внасянето в Икономическата комисия за Европа към ООН (UNECE). Не бяха получени бележки, независимо от изпратените уведомления за консултации до местни НПО. България е предвидила законови възможности за обществен достъп до информация и изготвя годишен доклад за състоянието на околната среда. Центрове за информация на обществеността са изградени както в МОСВ, така и в регионалните инспекции. Министерството е създадо Интернет страница на адрес (<http://www.moew.government.bg>), която предоставя екологична информация. МОСВ си сътрудничи с НПО за популяризиране на правата, предвидени по Конвенцията от Аархус. НПО имат възможност да коментират по законовите актове, стратегиите, планове и програмите, свързани с околната среда и устойчивото развитие.

Разработва се национална схема за еко-управление и одит, а Националната схема за присъждане на еко-етикети ще стимулира развитието, производството, разпространението и употребата на екологосъобразни стоки. Обществен регистър на замърсителите ще се поддържа съвместно с Европейския регистър на емисиите на вредни вещества и ще се ползва във връзка с интегрираните разрешителни.

Законодателството, въвеждащо оценките на околната среда влезе в сила едва на 1 юли, 2004 г. Все още няма приключила процедура за оценка на околната среда и ограничения практически опит не позволява обобщения за прилагането на законодателството. Предвидено е общественото участие в ОВОС да се осъществява от момента на първото уведомление за предложен проект до окончателното решение.

Освен това са приети редица законови разпоредби, включително и правото на достъп до правосъдие по екологични въпроси. Познанията на правораздавателните органи в тази област от законодателството са слаби, което води до мудност в прилагането на законите.